

La parada de Sesmond

Documents i arxius perduts i trobats

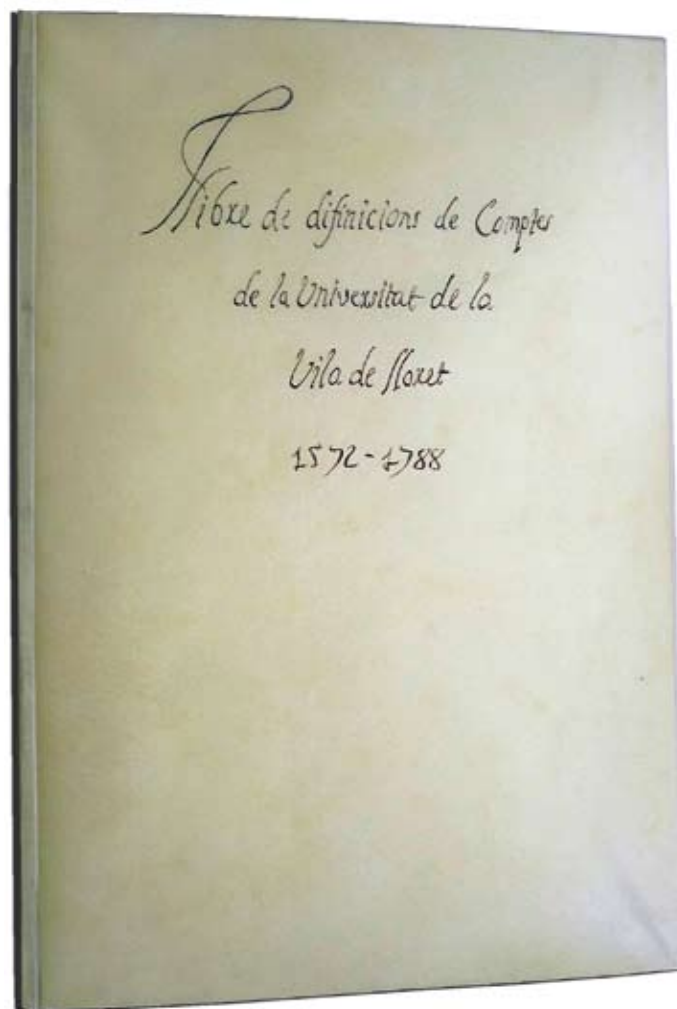
Ramon Planes i Albets

Joan Cortada va publicar, l'any 1868, un resum del procés actuat a la Reial Audiència de Catalunya contra Serrallonga (*Proceso instruido contra Juan Sala y Serrallonga, lladre de pas, (salteador de caminos), extractado en su parte mas interesante*). Hi explica que un dia, tot passejant per Barcelona, va veure que uns documents eren cremats al pati d'una casa i que fou a temps d'evitar que l'infoli del procés desaparegués per sempre més. Abans de fer classes a la universitat i de dedicar-se més a escriure, havia treballat dotze anys a l'Audiència, on devia saber de les destruccions de processos antics considerats inútils (els criminals, sobretot). Essent així, hom podria conjecturar si la seva transcripció literal de fets comença amb la contesa de la crema o bé, més aviat, quan s'endinsa en l'extracte del procés. Sia una cosa o bé l'altra, sí que és clar que Joan Cortada salvà el procés de Serrallonga, i que també hi contribuï Víctor Balaguer, a qui obsequià després d'una insistent sol·licitud. Avui continua essent a la Biblioteca Víctor Balaguer de Vilanova i la Geltrú. Un i altre il·lustren força que la conservació del nostre patrimoni ha estat, en molt bona part, obra de persones, més que no pas d'institucions oficials, almenys durant la major part dels segles XIX i XX.

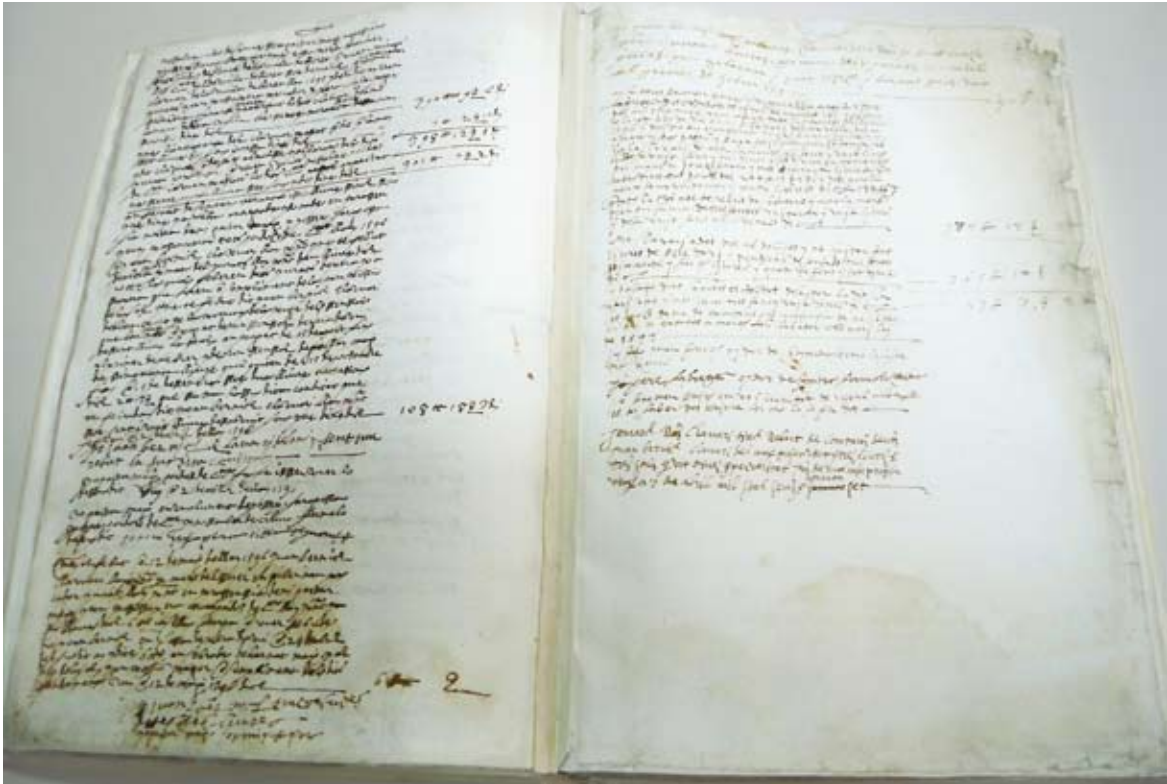
Aquelles eliminacions de documents antics viscudes i potser novel·lades per Joan Cortada, que encara eren cosa freqüent entrada la segona meitat de la centúria passada, rarament comportaven la seva crema o destrucció material. Més aviat el paper era venut a tant el quilo i, per aquest camí, de vegades afortunadament triat per llibreters, antiquaris o ciutadans amatents de la cultura escrita. Els nostres arxius públics han estat infinitament més malmesos per la descurança oficial que no pas per malvestats privades, o bé guerres i revoltes socials. El resultat de tot junt ha comportat molta destrucció, però també una gran dispersió.

Fa ben pocs anys, un ajuntament de les Castelles renovà la casa de la vila i tots els mals endreços del vell estatge foren administrativament destinats al drapaire. Entre aquests mals endreços hi havia els documents municipals més antics, que acabaren venuts un a un mitjançant internet, segons que va comprovar astorat un veí, quan la dispersió ja era extensíssima i insalvable. I, sense necessitat de sortir del país, encara que en aquest cas els fets corresponguin al començament de la vintena centúria, un ajuntament català no pas gaire allunyat de Lloret de Mar, en fer obres a la casa de

la vila, també volgué esbandir els seus documents antics. Els acabà regalant a l'arquitecte del projecte, que els conservà. Han retornat a l'ajuntament un segle després, comprats pel mateix ajuntament als hereus de l'arquitecte. Una de les darreres alegries de l'arxiver de Puigcerdà Sebastià Bosom fou el retrobament (2006) d'un document original de l'abat Oliba. Tornà a l'ajuntament barrejat amb els documents i llibres d'un antic alcalde lletraferit, d'un segle enrere, donats pels seus descendents, residents en una altra part del país.

Llibre de definició de comptes després de la restauració
Procedència: SAMLM - JDM

Llibre de definició de comptes després de la restauració

Procedència: SAMLM - JDM

El treball d'anys als arxius acaba fent evident que, quan hi trobem a faltar un llibre d'actes, de comptes, d'esporis o el que sigui que no hi ha dubte que hi existí, el més prudent és de pensar que ignorem on deu haver anat a parar. Només es pot parlar de la seva desaparició material si és documentada o bé en tenim molta certesa; altrament s'imposa de pensar que ignorem el lloc on deu ser. No cal portar-ho a l'extrem del pare Albareda, que tant dubtà de la crema de l'arxiu de Montserrat durant la Guerra del Francès. Però una troballa tan extraordinària com la de l'arxiu de Bellpuig de les Avellanès, l'any 2003, després d'haver romàs tapiat un segle i mig, va a favor de la prudència. Allò que no ha estat destruït, tard o d'hora, sempre acaba sortint.

Hi ha documents catalans dispersos arreu d'Occident, des de Harvard a Londres, des de Copenhaguen a Sant Petersburg. D'altra banda, Catalunya compta, afortunadament, amb algunes institucions públiques i també privades (arxius i biblioteques, sobretot), de trajectòria secular, on van anar a parar, per compra o bé donació, molts d'aquests documents dispersos provinents d'arreu del país que, altrament, s'haurien fet malbé o bé haurien anat a raure molt més lluny. Quan tots aquests documents solts siguin ben descrits, és segur que hi haurà sorpreses agradables. Molts altres romanen a cases particulars, ben sovint fins i tot sense consciència clara dels seus amos o posseïdors. I molts acaben sortint periòdicament al mercat, provinents de tota mena de fons, des de tractats de les monarquies autoritàries a documents reials, ministerials, notariaus, municipals o institucionals de tota mena. S'acaba no pas només aquí, sinó arreu d'Europa; i deriva, força més que no pas de furts, de la tan accidentada trajectòria que han patit tants i tants fons documentals històricament vinculats a persones, famílies o càrrecs. Les motivacions de les dispersions no acostumen a ser simples ni gens fàcils d'aclarir o documentar. I, davant d'això, s'imposa el pragmatisme

d'una política d'adquisicions centrada i diligent, sabent veure allò que de cap de les maneres no es pot deixar escapar. La legislació d'arxius recull la imprescriptibilitat dels béns públics, però sobretot quan es tracta de documents força antics, ha de conviure i s'acaba veient supeditada a altres drets. El cas del llibre de privilegis de Palafrugell, que s'ha fet 'famos' els darrers anys, ho exemplifica, perquè, tot i haver retornat a Palafrugell, no és pas una propietat del municipi sinó un dipòsit concedit pel titular legal del document.

Sempre hi haurà retrobaments sorprenents. És el que ha passat amb aquest llibre de definicions de comptes de la Universitat de Lloret de Mar dels anys 1572-1788, localitzat diligentment per l'Arxiu Municipal de Lloret de Mar l'any 2011 en una subhasta, i adquirit per l'Ajuntament de Lloret de Mar mitjançant l'exercici del dret de tempteig. En aquest cas, feliçment, el document ha retornat al seu lloc natural, al fons del qual prové. Probablement mai no se sabrà amb certesa com i quan fou dispersat, però perfectament podria haver passat fa molts anys, potser fa unes quantes generacions i tot. Davant de situacions d'aquesta mena, ens dolem, més que mai, de la inexistència d'un inventari, d'inventaris, i com més reculats en el temps, millor; perquè els inventaris no són només instruments al servei de coneixement dels fons sinó també eines de control i amb valor probatori. Un fons documental que no compta amb un inventari formalitzat és, també, un fons molt desprotegit.

La recuperació d'un document tan significatiu i important per a la vila de Lloret de Mar —són més de dues centúries de comptes comunals— és tota una lliçó del redreç del seu patrimoni documental i del benefici col·lectiu que reporta de tenir un arxiu municipal institucionalitzat i dotat de mitjans. Sense l'Arxiu, aquest llibre hauria continuat un pelegrinatge incert o bé, si més no, no hauria retornat al seu lloc d'origen. ■

Accés als documents

Les consultes

Durant l'any 2011 s'ha produït un augment important en el còmput global de les consultes d'aquest arxiu: s'ha passat de les 5955 de l'any 2010, a les 7248 realitzades aquest darrer any, que significa un increment del 21'7%. En relació a les consultes de caràcter particular, les presencials s'han incrementat en un 25'8%, mentre que les virtuals han augmentat el 92'4%. Però, en canvi, les consultes de caràcter administratiu han experimentat un descens apreciable, del 14'9%.

D'aquest conjunt de dades voldríem destacar, d'una banda, que cada vegada hi ha més investigadors i usuaris que realitzen les seves consultes a través dels cercadors de documents i d'imatges que tenim disponibles a la nostra pàgina web. Enguany, com apunten les estadístiques, les consultes virtuals ja representen el 42'4% del total de consultes. D'altra banda, i pel que fa a la davallada de les consultes administratives, caldria buscar les causes del descens en la forta crisi econòmica que viu el nostre país i que ha comportat un alentiment de l'activitat econòmica i constructiva, amb la consegüent caiguda de peticions de consultes d'expedients d'obres i d'activitats.

Els préstecs administratius

De la mateixa manera que les consultes administratives, els préstecs administratius també han experimentat un descens significatiu (un 9'4% en relació al 2010). I, pel que fa als préstecs administratius pendents de retornar al SAMLM, si el gener de 2011 el nombre de préstecs pendents era de 319, el mes de desembre ha estat de 264, un descens del 17'2 %.

Els ingressos documentals

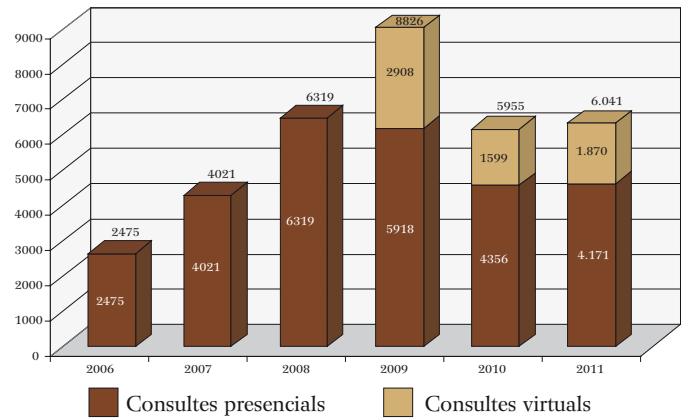
Els ingressos ordinaris

Les xifres enregistrades durant l'exercici 2011 ens confirmen una tendència a l'estabilització dels ingressos documentals provinents de transferències administratives. En total han entrat 151'9 metres lineals. Això representa un lleuger descens, del 2%, respecte dels 155 m.l. que es van comptabilitzar l'any anterior.

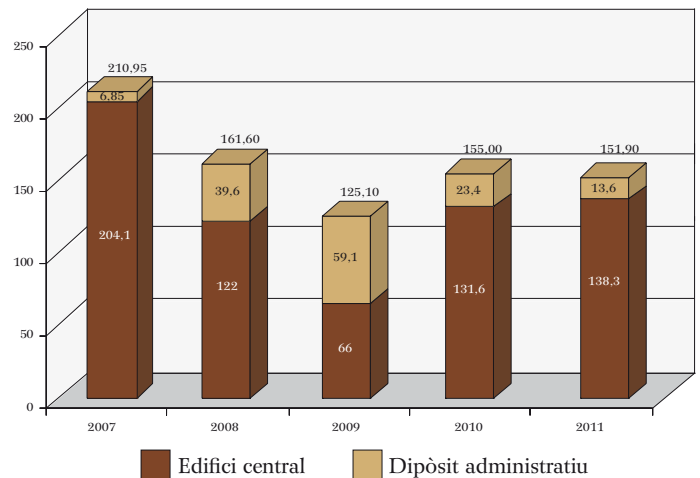
Avaluació i eliminació de documents

Tenint en compte la Llei d'arxius i documents 10/2001 i d'acord amb les Taules d'Avaluació Documental, durant l'any 2011 el SAMLM ha continuat treballant l'avaluació i tria documental i, en aquest sentit, s'han preparat onze propostes amb la intenció d'eliminar certa documentació sense interès

Total consultes 2006-2011

Ingressos ordinaris (en ml)

històric i la vigència administrativa de la qual havia caducat. Així, enguany s'han eliminat, globalment, 14,7 m.l. de documentació.

Els ingressos extraordinaris

Aquest exercici 2011 s'ha caracteritzat per la gran heterogeneïtat dels materials entrats com a ingressos extraordinaris. Així, trobem articles i monografies inèdites, enregistraments audiovisuals, hemeroteca local, col·leccions bibliogràfiques, imatges en múltiples suports... Sens dubte, tots els documents ens aporten dades ben interessants sobre la història del nostre poble, i és per això que volem aprofitar aquest espai per agrair la generositat de totes aquelles persones que ens han confiat la seva documentació.

- BERNAT I MONTERO, Josep. Imatges de la representació de l'òpera Marina a Lloret (2002).

Consultes, préstecs i usuaris/àries en el període 2006-2011

Any	Particulars				Administratives			Total	
	Virtuals		Presencials		Usuaris	Consultes	Préstecs	Usuaris	Consultes
	Usuaris	Consultes	Usuaris	Consultes					
2006	-	-	397	1261	657	1214	447	1054	2475
2007	-	-	388	1531	1781	2490	1372	2169	4021
2008	278	2101	332	1406	3507	4913	1413	4117	8420
2009	546	2908	383	1656	2029	4262	1350	2958	8826
2010	433	1599	285	1136	1845	3220	1255	2563	5955
2011	324	3077	362	1429	1581	2742	1137	2267	7248
Total	1581	9685	2147	8419	11400	18841	6974	15128	36945

- BORDALLO I CIURÓ, família. Documentació relacionada amb l'activitat comercial a Lloret.
- BRUHL, Dolores-Clàudia. Fons personal de Xavier Macià, centrat en l'estudi i elaboració de plànols de modelisme naval (1960/2010).
- CASALS I MASAT, Eva. Article sobre l'envelat de la festa major de Lloret a la revista *La Gralla de Granollers* (f)(1932).
- COMAS I MORÉ, Maria Assumpció. Diversos exemplars del Calendari de Lloret de Mar, amb textos d'Esteve Fàbregas i Barri i Joan Domènech i Moner i fotografies d'August i Francesc Mas (1978/1985); Goigs de la Mare de Déu de les Alegries (1987); opuscle de l'exposició dels germans Tur i Font a Lloret (1976); fotografia de Sa Bassa d'Es Molí (f)(1900 circa).
- ESCOLA PERE TORRENT. Enciclopèdies i llibres d'història que amplien el contingut de la biblioteca auxiliar de l'arxiu (1980/2000).
- GABARRÓ I CODINA, Santiago. Col·lecció d'imatges en suports positiu i negatiu fotogràfics producte de la seva activitat com a fotògraf a Lloret (1985 / 2010 circa).
- GISPERT I METJE, Onofre. Fons personal (1880/1980 circa).
- JUANOLA I SUÑÉ, Miquel. Opuscles diversos: Fiestas Mediterrànees (1965); festa major de Santa Cristina (1975).
- LLOBET DE MASACHS, Santiago. *Historia de una familia. Los Llobet de Vidreres. Siglos XII al XX*, monografia inèdita en quatre volums (2011).
- MONTFULEDA I VINDUAL, Cristina. Fotografia de l'hotel Carabela (f)(1940 / 1950 circa).
- MORET I ABRIL, Santi. Diversos exemplars per a l'hemeroteca.
- PARÉS I FIAT, Pau. Fons patrimonial Parés-Macià (1702-1992).
- PLATAFORMA "ESTIMEM LLORET". Elements de difusió per a la manifestació *Estimem Lloret* i dossier amb el manifest (2011).
- ROIG I LLOBET, Rafael. Dues entrades per a la representació de l'òpera Marina a Sa Caleta (1955).
- RUSCALLEDA I GALLART, Sebastià. Testament d'Antoni Surís i Botet (f) (1819); *El ser y la nada*, llibre de F. Bonosi Piferrer (f) (1852).
- SALA I PÉREZ, Josep (mitjançant l'Arxiu Municipal de Palafrugell). Opuscle *Lloret Scene. Your guide to Lloret* (1973).
- SOLIGUER I CABRUJA, Jaume. Exempler per a l'hemeroteca local (f).
- TORRELLAS I BUIXEDA, Mercè. Fotografies de diversos actes turístics i folklòrics (1975).
- VILÀ I GALÍ, Agustí Maria. Documentació que amplia el fons patrimonial: família Vilà.
- XIRGU I ENSESA, Montserrat. *Masies en el Lloret rural : toponímia*, ponència inèdita presentada a les Jornades d'Onomàstica de Lloret (2010); opuscles i cartells de festes i celebracions diverses de Les Alegries (2005 / 2009).

Tractament i protecció del patrimoni documental

Tractament, descripció i organització del fons audiovisual Isidor Llorca

L'any 2008 el Sr. Isidor Llorca Riera va cedir bona part del seu fons audiovisual a aquest SAMLM, i des de llavors, ha continuat ingressant altres pel·lícules vinculades a la nostra població. Actualment, doncs, aquest fons està integrat per més de 750 suports documentals de formats molt diversos: pel·lícules de 16 mm., U-matics, Betes, VHS, S-VHS, DVD's, Betacam. Cadascun, evidentment, requereix un tractament específic i un sistema de conservació especial.

Tot i que la documentació va arribar en bon estat de conservació, no es disposava de cap instrument de descripció que ens permetés recuperar la informació audiovisual amb

eficàcia i eficiència. És per això que l'any 2011 es va iniciar el procés d'identificació, descripció i ordenació de cadascun dels suports que conformen aquest fons audiovisual. Per l'execució d'aquest projecte vam comptar amb la participació de Josep Lluís Llorinós Moreno, que ha estat l'encarregat d'elaborar un inventari exhaustiu i que ha deixat tot el material a punt per a la futura digitalització. La descripció individualitzada s'ha fet a través d'una fitxa catalogràfica que estructura els àmbits i els camps d'informació segons els criteris assenyalats a l'ISAD (G) i a la normativa catalana NODAC. El processament de les dades s'ha fet mitjançant el programa informàtic File Maker 8.5 que permet incorporar, a través de l'aplicació GIDAM, les dades referides a l'àrea d'identificació, àrea de descripció i l'àrea de localització. Així, a la fitxa descriptiva s'ha introduït el títol del document audiovisual, la data d'enregistrament, la data d'emissió, el copyright, el tipus de suport o les diferents classes de descriptors –llocs, persones, organismes, temes...–. Properament s'iniciaran les tasques de visualització, digitalització i descripció de cadascuna de les filmacions dels diversos suports documentals.

Organització i descripció del fons d'imatges Xiberta - Ball·llatinas

El fons documental Xiberta – Ball·llatinas conserva més de 3000 fotografies on hi apareixen gran quantitat d'indrets i de personatges lloretencs de principis del segle XX; i és per això que l'any passat es va iniciar el procés d'organització i descripció d'aquestes imatges. De la mateixa manera que en el fons audiovisual Isidor Llorca, es va fer la descripció individualitzada de les fotografies a través d'una fitxa catalogràfica on s'estructuren els àmbits i els camps d'informació segons els criteris assenyalats a l'ISAD (G) i a la normativa catalana NODAC. El processament de les dades s'ha fet, igualment, mitjançant el programa informàtic File Maker 8.5 que permet incorporar, a través de l'aplicació GIDAM, les dades referides a l'àrea d'identificació, de localització, de contingut, de continent, de reproducció, i que permet visualitzar la imatge descrita a baixa resolució.

La tasca organitzativa i descriptiva ha estat realitzada per la tècnica d'arxius Mercè Torrellas, que ha comptat amb el suport i la col·laboració de "El Grup d'Amics de l'Arxiu", als quals volem agrair el seu esforç i la seva implicació. Actualment, doncs, bona part d'aquest fons ja està descrit i digitalitzat; i confiem que ben aviat podrà ser consultat a través de la pàgina web de l'Arxiu.

Restauració, digitalització i enquadració del Llibre de definicions de comptes de la vila de Lloret (1572-1788), i dels llibres d'actes del ple municipal des de 1830 a 1967

El *Llibre de definicions de comptes de la vila de Lloret* (1572-1788), recuperat el passat mes de juny, és un llibre de gran format, que conté 143 pàgines i que conserva la contracoberta de pergami. Tot i que l'estat de conservació era força acceptable es va creure convenient, en primer lloc, iniciar un procés de restauració per evitar que continués avançant el seu deteriorament; i a continuació, digitalitzar-lo per tal d'aconseguir una major protecció del llibre i una major difusió del seu contingut en posar-lo a l'abast dels ciutadans a través de la xarxa d'internet.

Pel que fa als "Llibres d'actes del ple municipal" (una de les sèries documentals més importants generades a l'Ajuntament), ja es disposava d'una còpia digitalitzada de tots els acords posteriors a l'any 1967 i, per això, enguany s'ha encarregat l'escaneig de tots els llibres d'actes del ple municipal des de l'any 1830 al 1967. Ben aviat, doncs, els podreu consultar a través de la nostra pàgina web.

Reorganització i codificació de la biblioteca auxiliar i elaboració d'una guia per a la biblioteca auxiliar

Les publicacions i els estudis d'àmbit local i comarcal són una eina de gran utilitat que ofereixen la possibilitat de resoldre dubtes, establir comparatives i donar recolzament a les investigacions i recerques que realitzen els usuaris del nostre servei. És per això que el SAMLM ha procurat recollir, conservar i organitzar publicacions relacionades amb Lloret i els municipis i comarques properes; i a més, també s'ha incorporat al SAMLM la funció de dipòsit de les publicacions editades pel propi Ajuntament. En conseqüència, enguany s'ha dut a terme una reorganització i codificació de la biblioteca auxiliar i s'han establert unes pautes generals que marquen la política d'ingressos que cal seguir i el procediment d'enregistrament de cadascuna de les publicacions.

Activitats de difusió

Inauguració de les reformes del SAMLM, presentació del butlletí Sesmond, entrega del premi Sesmond i presentació de la nova guia del SAMLM

El dia 11 de març es va fer l'acte d'inauguració de les obres i reformes efectuades a l'edifici central de l'Arxiu. Aquell matí es va emetre el programa "Bon dia, bona hora" de Nova Ràdio Lloret des de les instal·lacions de l'Arxiu i també va acompanyar-nos la cadena de televisió Canal Català La Selva. Durant l'emissió del programa radiofònic vam comptar amb la participació de representants polítics i usuaris que van fer-nos costat en un dia tan especial per a nosaltres.

Però fou al vespre quan va fer-se l'acte principal de la inauguració. En primer lloc es va presentar el número 10 del butlletí Sesmond; on es va destacar que la publicació ja assolía una certa consolidació. Aquest butlletí es va publicar, per primera vegada, l'any 1998 amb una composició molt modesta (aleshores només tenia 8 pàgines i era en blanc i negre). Però amb els anys s'han anat introduint tot un seguit de millores: s'ha ampliat el nombre de pàgines, s'ha millorat el disseny i la maquetació, s'ha introduït el color...

A continuació, la regidora d'Educació, Ester Olivé, va donar a conèixer el veredict de la quarta edició del premi Sesmond, on els membres del jurat declaraven el premi com a "desert". En la resolució, els membres del jurat plantejaren l'obertura d'un període de reflexió a l'entorn del premi amb el ferm objectiu d'aconseguir ampliar la participació dels estudiants i de millorar la coordinació amb els centres educatius.

En el mateix acte es va aprofitar per presentar la nova guia del SAMLM, un instrument de descripció que proporciona una informació general i ràpida sobre el fons arxivístic, així

com l'adreça, els horaris, les competències i funcions, i una descripció genèrica del quadre de fons, de l'hemeroteca local i de la biblioteca auxiliar.

Nova guia del SAMLM

Disseny: Cantalozella

Visites guiades teatralitzades "Tot descobrint Marina!" i exposició sobre l'òpera Marina al vestíbul de l'Arxiu

Finalment, varem voler mostrar a tots els assistents les darreres obres i reformes realitzades a les instal·lacions del SAMLM i, per fer-ho, es va utilitzar un recurs pedagògic ben interessant: una visita guiada teatralitzada titulada "Tot descobrint Marina!". Així, a través de dues figures emblemàtiques: la Marina i en Jorge, els protagonistes principals de l'Òpera Marina, els visitants van poder passar per les diferents dependències del SAMLM, van conèixer les millores que s'havien efectuat a les nostres instal·lacions, se'ls van mostrar diferents documents i els van explicar històries i anècdotes relacionades amb les diferents representacions de l'òpera Marina.

D'altra banda, vam aprofitar el vestíbul de l'arxiu per muntar una exposició de petit format que ens permetés donar a conèixer un ampli ventall de documentació i de fotografies que conservem als nostres dipòsits i que estan relacionades amb les diverses representacions que s'han fet d'aquesta òpera a la nostra població.

Col·laboració amb el Centre d'Estudis Selvatans

El dissabte 16 d'abril, el SAMLM va col·laborar amb el Centre d'Estudis Selvatans per a la presentació del *Quaderns de la Selva* núm. 22 que es va fer a l'edifici de l'Antic Sindicat. Prèviament, Joan Domènech va preparar una excel·lent ruta en barca per la costa lloretenca per tal de poder visualitzar els elements de toponímia popular que havia identificat i estudiat Joan Sala Lloberas.

Inauguració de la VII edició de l'Espai Despuig

Procedència: CES. Joaquim Carreras.

Igualment, aquest SAMLM va participar en la coordinació i el muntatge de la jornada que es va fer a Lloret el dissabte 5 de novembre, on el Centre d'Estudis Selvatans i l'Institut Ramon Muntaner van organitzar la VII edició de l'Espai Despuig, dedicat a "L'associacionisme i els equipaments culturals al territori: cooperació per a la mediació".

Col·laboració en l'organització del XIII Congrés d'Arxivística de Catalunya

Els dies 5, 6 i 7 de maig, la nostra població va acollir el XIII Congrés d'Arxivística de Catalunya, organitzat per l'Associació d'Arxivers – Gestors Documentals de Catalunya i que, a banda de comptar amb el suport de l'Ajuntament de Lloret de Mar, del Convention Bureau, del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i de la Diputació de Girona, també va comptar amb el recolzament logístic d'aquest SAMLM. Enguany, sota el títol "Arxivers, ens reinventem?", el Congrés es va centrar en el nous reptes que comporta l'ús de les noves tecnologies en el món arxivístic; i les ponències tractaren sobre qüestions relacionades amb l'ús de les xarxes socials de comunicació, sobre el posicionament que s'ha de tenir davant la massiva arribada de documents electrònics, sobre com podem acostar-nos a les necessitats informatives que ens reclama la societat o sobre com podem incidir en els arxius de les empreses privades.

A part de les sessions acadèmiques, els 220 congressistes van poder gaudir de diverses visites culturals: als jardins de Santa Clotilde, al Museu del Mar, al centre de la vila... i també van poder assistir a la visita guiada teatralitzada "Tot descobrint Marina!" que els mostrarà les dependències i els dipòsits del SAMLM.

Conferència de Jordi Graells al XIII Congrés d'Arxivística a Lloret

Procedència: Assumpció Comas

Elaboració d'un "lipdub" amb motiu del XIII Congrés d'Arxivística de Catalunya

També amb motiu de la celebració d'aquest XIII Congrés d'Arxivística de Catalunya el SAMLM va voler produir un "lipdub" a l'edifici central de l'arxiu com a "obsequi - sorpresa" per als assistents al congrés. A través d'aquesta iniciativa musical volíem donar a conèixer les nostres instal·lacions de forma lúdica i divertida, i també preteníem recuperar i difondre algunes de les àries més conegudes de l'òpera Marina (ben vinculada a la nostra població).

Per tal de materialitzar aquesta proposta vam comptar amb la col·laboració desinteressada de Joan Romà Ortiz, que va assumir la direcció del "lipdub"; d'Isidor Llorca, que s'encarregà de la gravació i del muntatge; i d'una cinquantena de voluntaris (treballadors de l'Ajuntament i "Amics de l'Arxiu"), als quals

els volem agrair la seva entusiasta participació. L'assaig i la gravació definitiva es van fer durant les tardes dels dies 20 i 21 d'abril. Si esteu interessats en visualitzar-lo, ho podeu fer a la pàgina web del SAMLM <http://www.lloret.cat/arxiu>, o, directament, a la pàgina del Youtube: http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=j8lFplbAqtE

Preparació del Lipdub

Procedència: SAMLM - JPD

Celebració del Dia Internacional dels Arxius (9 de juny)

Enguany, amb motiu de la celebració del Dia Internacional dels Arxius, vam oferir la possibilitat de visitar les nostres instal·lacions a través de les visites guiades teatralitzades: "Tot descobrint Marina!". Així, mitjançant els dos protagonistes principals de l'òpera "Marina": el capità Jorge (Joan Romà Ortiz) i la Marina (Montse Sala), s'aprofità per explicar les funcions dels arxius, les tècniques de descripció i catalogació que s'utilitzen, els sistemes de localització de la documentació, i es mostraren les dependències i el mobiliari especial que es requereix per a conservar de forma adequada la documentació. Però també s'aprofità aquesta divertida visita per a donar a conèixer la vida de Francesc Camprodon, per recordar la història de Marina i per repassar alguns dels fragments més coneguts de l'obra.

La "Marina" i en "Jorge" protagonitzaren les visites teatralitzades

Procedència: Assumpció Comas

Col·laboració en projectes educatius: l'Ajuntament dels Infants i el CRP-La Selva

Des del SAMLM també s'ha col·laborat en la quarta edició de l'Ajuntament dels Infants, que s'organitza des de les seccions d'Educació i de Participació Ciutadana. Així, el dia 28 de març van visitar les nostres instal·lacions una quinzena de nenes i nens de les diferents escoles de Lloret. Durant aquella tarda, a més de mostrar-los els espais i els dipòsits de documentació, varem treballar i debatre sobre diferents aspectes vinculats amb la cultura i les tradicions del nostre poble.

També el dia 30 de novembre es va acollir a un grup de professors del Centre de Recursos Pedagògics de La Selva, on se'ls va mostrar les dependències del SAMLM i se'ls va apuntar diferents possibilitats pedagògiques que podíem oferir als alumnes dels diversos centres educatius de la comarca.

El web del SAMLM

Durant aquest any s'ha procurat reestructurar, millorar i actualitzar la nostra pàgina web: s'han creat noves seccions, s'ha actualitzat la informació, s'ha millorat el disseny, i s'han incorporat dos cercadors nous. En el primer, hi podreu localitzar referències sobre qualsevol document que formi part dels fons externs que hagin estat dipositats a les nostres instal·lacions; i en el segon, hi podreu fer una cerca detallada sobre més de 7000 imatges fotogràfiques de principis del segle XX i que pertanyen als fons següents:

OBRERIA DE SANTA CRISTINA
FAMÍLIA MARTÍNEZ - PLANAS
JOSEP VILÀ
JOAN BAPTISTA GALLISSÀ
XIFRA - BENEITO

Els resultats de la cerca no només permeten la visualització de la imatge, sinó que també ofereixen una descripció acurada dels personatges, llocs, dates... D'altra banda, des de mitjans del 2011 podem obtenir dades estadístiques precises sobre l'ús i la consulta de cadascuna de les pàgines web vinculades al SAMLM. A partir d'aquestes dades podem avaluar quines són les informacions que més interessin als nostres usuaris i, per tant, procurarem reforçar-les i millorar-les. De moment, la sèrie estadística no és prou completa com per poder fer una valoració global, però sí que us podem apuntar que en els darrers 6 mesos del 2011 hem rebut un total de 9811 visites i que les pàgines més consultades són les "cerques per imatges" i "l'Arxiu en línia".

Però, sens dubte, el projecte de renovació del web no hagués estat possible sense l'ajut i la implicació dels companys que coordinen la secció de la pàgina web d'aquest Ajuntament; i és per això que els volem agrair la dedicació i la bona feina.

Incorporació del SAMLM a la xarxa social de Facebook

A finals d'abril vam decidir obrir un perfil a la xarxa social de Facebook per tal d'assolir tres objectius principals:

- Aconseguir una major visibilitat del SAMLM,
- Millorar la difusió de les nostres informacions i activitats,
- I donar-nos a conèixer a un segment de població jove (que, en general, desconeixen el món dels arxius i el patrimoni documental del nostre municipi).

Des de llavors, hem publicat en el nostre perfil reproduccions de documents (sobretot fotografies antigues de Lloret procedents dels diversos fons particulars), cartells de festes, pergamins i premsa local. També hem volgut donar a conèixer els actes organitzats pel SAMLM i diverses notícies d'interès relacionades amb el món dels arxius.

L'activitat i la difusió a través de la xarxa social ens ha generat un cercle de contactes prou ampli (amb vuit mesos s'han superat els mil "amics") que ens permet ser força optimistes en la consecució dels nostres objectius. Sens dubte, tot

i que queda molt camí per córrer, la valoració general d'aquesta experiència és força positiva. Si voleu, podeu afegir-vos-hi i seguir les nostres novetats connectant-vos a: <http://www.facebook.com/profile.php?id=100002351419678&sk=wall>

El Grup d'Amics de l'Arxiu

Com els darrers anys, aquest col·lectiu ha continuat col·laborant amb el SAMLM i ens han ajudat en la difícil tasca d'identificar personatges i de descriure els indrets que apareixen a les fotografies dels fons Xiberta i Martínez - Planas. Però cal destacar que, durant el 2011, el Grup d'Amics de l'Arxiu ha estrenat la nova sala polivalent de l'arxiu, que està equipada amb un material tècnic audiovisual adequat per a la projecció d'imatges i pel·lícules. Com ja hem comentat altres vegades, es tracta d'un grup obert d'amics i col·laboradors de l'Arxiu i, per tant, si voleu participar-hi, només cal que vingueu els divendres, d'11 a 12 del migdia, a les dependències situades al C. Josep Lluhi, 24. Us hi esperem.

Sessió de treball dels Amics de l'Arxiu
Procedència. SAMLM - JPD

La Gestió Documental

Al llarg del 2011 des del SAMLM s'ha continuat treballant, conjuntament amb la resta de serveis de l'Ajuntament, en la implantació del Sistema de Gestió de Documents.

La Gestió Documental s'ha d'entendre com l'eina que facilitarà la integració de l'administració pública a les noves necessitats sorgides de la tramitació electrònica dels expedients, de la protecció de dades personals, de l'avaluació dels documents (on es determina quins són eliminables o quins s'han de conservar permanentment)... I el seu procés d'implementació requereix d'una revisió continuada del sistema d'organització documental, dels procediments administratius i dels sistemes informàtics que li donen suport.

Enguany, hem continuat la tasca d'identificar i codificar les sèries documentals produïdes pels diversos serveis de l'Ajuntament; i s'ha seguit amb la metodologia de treball utilitzada durant els darrers anys: fase d'estudi, anàlisi legislatiu, compilació de documents, diagrama de flux, fitxa de procediment, gestor de contingut... També s'ha procedit a la revisió i actualització de determinats tràmits administratius perquè els canvis constants en la nostra legislació ens obliguen a modificar el procediment, els fluxes, les plantilles dels documents... i, consegüentment, també s'han d'aplicar aquests canvis en el programa informàtic del gestor d'expedients.

Podeu consultar una versió ampliada de la nostra memòria al següent enllaç: <http://www.lloret.cat/catala/Arxiu/334A5792FAB24EACA42DFF423377B033.asp> ■

La vila de Lloret a l'Arxiu Diocesà de Girona

Joan Villar Torrent

Arxiver a l'Arxiu Diocesà de Girona

El nucli fonamental de l'Arxiu Diocesà està format per l'arxiu episcopal i de la cúria, que conté els documents del domini senyorial del bisbe de Girona (també coneguts com a documents de la mitra) i els documents del govern eclesiàstic de la diòcesi. Així mateix, s'hi conserven també els documents de diverses institucions religioses de la mateixa diòcesi, moltes de les quals varen quedar suprimides al s. XIX en el moment de la desamortització (monestirs, col·legiats, convents i comunitats de preveres) i d'alguns fons patrimonials laics, com el de la casa Carles i algunes donacions. A més, també conserva en dipòsit la documentació de més de 100 anys de més del 95% de les parròquies de la nostra diòcesi. La vila de Lloret, com a domini senyorial del Capítol de la Seu de Girona (Pabordia de Novembre) no formava part de la jurisdicció episcopal, tot i que tenia drets sobre delmes i primícies. Els que abunden més, però, són els documents fruit de l'administració de la diòcesi, els quals aporten moltes dades històriques referents a l'aspecte socioreligiós i cultural de la vila lloretenca.

a) Documents de la senyoria episcopal o fons de la mitra

El patrimoni episcopal (o de la mitra) consistia en els drets dominicals i senyorials que el bisbe tenia en diverses poblacions de la diòcesi i en lluïsmes i foriscapis sobre els delmes que laics i eclesiàstics rebien de les diverses parròquies.

Entre els cartorals més antics del bisbe de Girona s'hi troben algunes referències a la dita vila.

El *Cartoral de Carlemany*¹, escrit al s. XIV, conté el reconeixement i homenatge fet per Bernat d'Orriols, fill de Berenguer d'Orriols i senyor del castell d'Albons, el qual confessava tenir en feu pel bisbe Pere de Rocabertí la part del delme de Sant Romà de Lloret que tenia per ell el cavaller Arnau d'Alou (21 d'agost de 1319).

Dins del *Cartoral de Rúbriques Vermelles*² (a. 1318-1324) trobem transcrita la venda que fa Guillem de Palafolls, germà del bisbe Ramon, a la canònica de la Seu del castell de Lloret per 670 morabatins, després que els seus avantpassats l'haguessin empenyorat a la canònica (10 de maig de 1217); i l'homenatge prestat per Guillem de Lloret al procurador del paborde de Novembre de la dita Seu, Pere de Rocabertí (23 de maig de 1310).

Finalment el *Llibre Verd dels Feus*³ (1362-1371) conté informació de com es distribuïen els delmes de les diferents

Sala de consulta compartida per l'Arxiu Diocesà de Girona i la Biblioteca Diocesana del Seminari de Girona

Procedència: Arxiu Diocesà de Girona

parròquies del bisbat. Pel que fa a Lloret el rector Francesc Camps reconeixia rebre tota la dècima del delmar de Sant Joan i un tercera part de la dècima del delmar de Sant Romà, en pa i vi i altres fruits acostumats.

Francesca, vídua del cavaller Guillem de Sarrià, de Marata, rebia les dues terceres parts del delmar de Sant Romà, que pujava a unes 15 a 18 lliures anuals. Aquestes dues terceres parts es tenien en feu pel bisbe de Girona. El delme i la primícia eren repartides a parts iguals entre el rector i la dita vídua de Guillem de Sarrià. Pel que respecta a la primícia es prestava una mesura de cada trenta. També es prestava la dècima de tots els fruits del pa i vi, lli, cànem i carn, però no de la llana ni de les hortalisses.

b) Documents relatius al Govern de la diòcesi

Si bé pel que fa al domini episcopal la documentació referent a Lloret es força minça, són importants les dades que podem trobar dintre de la documentació originada per l'administració o govern de la diòcesi; això és la documentació de la cúria episcopal.

1. Visites pastorals

Especialment rica és la sèrie de les visites pastorals.

El bisbe, com a pastor de la diòcesi, tenia (i continua tenint) l'obligació de vetllar per la correcció de la vida de les parròquies que li havien estat confiades, tant pel que fa al culte com a l'acció pastoral a fi de corregir els possibles abusos o desviacions que hi pogués haver. A vegades, quan el bisbe no podia realitzar la visita en persona, la delegava en un dels seus preveres.

Els primers textos conservats tenen forma de procés informatiu; és a dir, són les declaracions de diversos testimonis. En la visita es solien prendre inventaris força detallats i al final es donaven els anomenats decrets de visita (mesures per corregir-ne les deficiències).

La visita començava per l'església, el sagrari, els altars, l'estat de l'edifici; després s'informava sobre la celebració del culte i la moralitat dels clergues i laics.

1 El *Cartoral de Carlemany* va ser publicat en dos volums per l'antic arxiver de l'arxiu Diocesà de Girona, Mn. Joseph Maria Marquès i Planagumà: *Cartoral dit de Carlemany del bisbe de Girona s. IX-XIV*. Fundació Noguera. Barcelona 1993.

2 El *Cartoral de Rubriques Vermelles*, va ser publicat per Jaume de Puig i Oliver i Albert Serrat i Torrent: *El Cartoral de Rúbriques Vermelles de Pere de Rocabertí, bisbe de Girona (1318-1324)*. Fundació Noguera. Barcelona, 2009.

3 El *Llibre Verd dels feus* ha estat recentment editat per Elvis Mallorquí i García: *El Llibre Verd del Bisbe de Girona 1362-1371*. Diputació de Girona. Girona, 2011.

A la segona meitat del s. XIX es deixen d'escriure les actes de visita i s'ordena obrir un llibre de decrets de visita a cada parròquia, on s'anotaven les ordres del bisbe per tal de millorar l'església i la vida parroquial. També a la segona meitat del s. XIX les visites es preparaven mitjançant una relació i/o inventaris fets pels rectors de les parròquies, de manera que el bisbe es pogués fer una idea prèvia de com era cada parròquia, les capelles que hi havia, els fidels, els costums del poble, etc.

Aquestes relacions ens aporten també una informació important sobre les diferents parròquies.

Com que les visites s'havien (i s'han) de fer periòdicament, a l'Arxiu Diocesà tenim una sèrie bastant completa i detallada, constituïda per 172 volums i 36 lligalls (des de l'any 1303 fins al 1947), que ens aporta notícies sobre la construcció d'esglésies i retaules i sobre l'evolució de la vida de la parròquia, al llarg dels segles.

Almenys 72 vegades entre 1313 i 1857 es va visitar la parròquia de Lloret, sota el pontificat dels bisbes següents: Guillem de Vilamarí (1313), Gastó de Montcada (1329), Ennec de Vallterra (1367), Bertran de Montrodon (1383), Berenguer d'Anglesola (1401), Andreu Bertran (1423), Joan de Casanova (1432), Bernat de Pau (1437 i 1440), Joan Margarit (1474), Guillem Ramon Boil (1509, 1511, 1520, 1527, 1529 i 1532), Ramon Descatllar (1414), Joan Margarit (1537, 1539, 1541, 1545, 1548 i 1551), Arias González (1557 i 1563), Benedetto di Tocco (1573 i 1582), Jaume Caçador (1584, 1591, 1594, 1588), Francisco Arévalo de Zuazo (1599, 1602, 1601, 1607 i 1610), Onofre de Reard (1612 i 1617), Pere de Montcada (1621), Francesc de Sant Just (1626), García Gil y Manrique (1629 i 1632), Gregori Parcero (1634, 1637, 1639 i 1641), canonge Joan Pi, en període de Seu episcopal vacant (1659), Josep Fageda (1661), Josep Ninot (1668), Francesc Adroer (1673), Sever Tomàs Auter (1681), Miquel Pontich (1688, 1689 i 1695), Miquel Joan de Taverner (1701, 1718 i 1719), Josep de Taverner (1724), Baltasar Bastero (1729, 1734, 1737 i 1743), Lorenzo Taranco (1746), Manuel Antonio de Palmero (1758, 1762 i 1768), Tomàs de Lorenzana (1775, 1780, 1784 i 1790), Dionisio Castaño (1829), Florentino Lorente (1857).

2. Registre de lletres episcopals

La sèrie consta de 214 volums entre 1294 i 1619. Es tracta d'uns registres, en forma de llibre, on s'anotaven totes les lletres dels bisbes o dels seus oficials. Poc a poc, s'hi començaren a incloure també lletres dels vicaris generals, i s'hi deixaren d'anotar aquelles que feien referència a la jurisdicció temporal o domini senyorial del bisbe, restant només les referents al govern de la diòcesi.

Des del s. XV s'hi anoten predominantment les lletres relatives a entrega en possessió de beneficis⁴, erecció de confraries, permisos de sepultura dins l'església, concessions d'indulgències i tota mena de llicències i autoritzacions.

El 1586 apareixen uns registres en mig foli vertical que han estat anomenats "protocols" pel seu caràcter d'eina d'ús dels notaris de la cúria. Contenen en un primer apartat: les llicències

concedides contra pagament, llicències de prendre coadjutor per a un benefici, llicències per captar i similars. Seguidament s'hi anotaven les altres llicències i les lletres del vicari general. Fins a 1619 es compta, doncs, amb una sèrie doble. A partir de 1619 s'abandona la transcripció en registres en foli i resten els registres en mig foli vertical. Aquesta sèrie de protocols de lletres consta de 96 volums i 1 lligall.

És als registres més antics de lletres que s'hi poden trobar documents relacionats amb les disputes per la jurisdicció de Lloret, entre el Capítol de la Seu i la família Montcada i els seus oficials. Així trobem cartes adreçades a l'ardiaca d'Urgell Hug de Cardona, al vicari general i oficial del bisbe de Barcelona, i al rei Alfons, per a l'obtenció de la reparació dels perjudicis que els oficials de Caldes i Llagostera, d'Odó de Montcada, havien ocasionat en el castell de Lloret. Els dits oficials pretenien l'exclusivitat de la notaria i havien posat forques i costell al terme de la vila (14 gener de 1328). El conflicte encara durava l'any 1330 ja que hi havia incoada una causa entre el dit Montcada i Guillem de Cornellà, paborde de Novembre de la Seu de Girona, que més tard seria apel·lada al tribunal arxidiocesà de Tarragona (1335). El 1335 el bisbe amenaçà els oficials de Caldes i Llagostera amb la pena espiritual però també temporal de l'excomunió per injúries al paborde de Lloret (2 de desembre de 1355), amenaça que s'arribà a complir si tenim en compte la llicència concedida pel bisbe per poder absoldre el cadàver de Jaume Jaubert, notari de Caldes, que havia mort excomunicat per haver cooperat en l'ofensa a la jurisdicció de Lloret (1356). Altres documents fan referència a l'assalt de Lloret per part del monjo de Breda Guillem de Lloret, fet pel qual havia estat condemnat a la presó. En el document de 9 de desembre de 1355, se li remetia la pena a instància de Bernat, vescomte de Cabrera. Així mateix, trobem la comminació a Guillem Ramon de Lloret a complir els pactes de la venda del castell a la Pabordia de Novembre i el seu lliurament de possessió (28 de maig de 1372).

Pel que fa a l'administració de la diòcesi trobem nombrosa documentació sobre la *provisió i fundació de beneficis* en l'església de Lloret: benefici de la doma (1330), benefici de santa Maria i sant Patllari (1408); o en les ermites i capelles de la vila: Sant Pere del Bosc (1444), o sobre *benediccions de capelles*: la benedicció de la capella de la Concepció, edificada per Gaspar Maig (1616); la de la capella de Sant Joan al castell de Lloret, reconstruïda en un altre lloc per amenaça de ruïna (1686).

També hi ha documents que fan referència al *trasllat de l'església parroquial*: com el procés informatiu sobre la petició de trasllat de l'església parroquial al poble, per tal de veure si era voluntat de tothom (30 d'agost de 1347); o sobre la discussió que havia suscitat el seu trasllat (19 gener de 1348), cosa que encara no s'havia fet el 1423 ja que el bisbe autoritzava que en els dies de festa es pogués fer una missa a l'església parroquial i l'altra a la capella del castell, atesa la distància de l'església parroquial de Lloret al poble.

Al s. XVII trobem sovint *benediccions de campanes* (anys 1628, 1660 i 1601) i d'*embarcacions* (anys 1660, 1601, 1610, 1616...).

Així mateix, també s'hi enregistraven les llicències per:

a) *Demandar almoines*: per sufragar les despeses per a l'adquisició d'ornaments religiosos o reparació de capelles:

⁴ Els beneficis eren aquelles prebendes que havien d'assegurar la subsistència dels clergues i anaven annexes al càrrec o ofici que exercien.

Arxiu Diocesà de Girona. U-11 (1347)

Registre de la lletra adreçada el 30 d'agost de 1347 pel bisbe de Girona Arnau de Mont-rodon, a fra Berenguer de Parades, dominic, Pere d'Espinalb, clergue de Vidreres i Pere Domènec, clergue de Sant Iscle, per tal que preguin informació de si és voluntat de tots el trasllat de l'església parroquial demanada pels prohoms de la vila de Lloret (Registre de Lletres, volum 11, foli 66 verso).

Procedència: Arxiu Diocesà de Girona.

a) favor de la capella de Sant Jordi, Cristina i Llúcia construïda a l'indret de Vilarnau (1668).

(Entre 1368 i 1526, la majoria de les llicències per recollir diners s'anotaven, però, en una subsèrie anomenada *Quesitoria*, i de la qual parlarem més endavant).

b) *Pescar en dies festius*: a fi de poder rescatar captius dels sarraïns o turcs (1400, 1505, 1597); per la reedificació o construcció d'una església o capella: capella de Santa Cristina, derruïda (1593); capella de Sant Pere de l'església parroquial (1618 i 1672); per proveir l'església de retaules o objectes de culte: retaule de Sant Pere en la mateixa església parroquial (1618).

c) *Vendre rendes eclesiàstiques*: per sufragar el cost d'un retaule recentment obrat i pintat (1542); per pagar una custòdia de plata, per la qual s'autoritza a vendre vuit ciris (1621); per comprar vestiments de domàs, s'autoritza a vendre el ciri de Sant Quirze, el de les dones pageses, el de les dones de la vila i el del Roser i prendre diners de les administracions de l'església (1634); per adobar una creu de plata, es permet la venda del ciri de Nostra Senyora dels Pagesos i el sobrant dels bacins (1674); per fer pal·lis per a l'altar, s'autoritza la venda de les presentalles de la confraria del Roser el 1721 o es permet la venda del ciri de Santa Maria de les Dones el 1609.

d) *Fundació de confraries*, com la del Roser (1591).

e) *Bastir i beneir capelles*, com la concedida a Vicenç Maig, mercader de Lloret per poder bastir una capella a l'entrada de la parròquia, per la part de migdia (17 d'abril de 1614); llicència per beneir la capella de Sants Quirze i Julita de Lloret, recentment reedificada (1731); ampliar la capella del Sant Crist de Lloret que sufragava Ramon Guinart Mercader (1731).

f) *Traslladar o celebrar festes religioses*: autorització del trasllat del dejuni que es feia la vigília de Sant Jaume al dia 23 de juliol atès que l'endemà se celebrava Santa Cristina (13 de juliol de 1624); permís per celebrar com a dies de precepte a Lloret els dies dels sants Llúcia, Sebastià, Ramon de Penyafort, Gregori, Cristòfol i Roc (1678).

g) *Obtenir permís de sepultura dins l'església*: Pere Vicens Maig, negociant de Lloret (1614); Joan Bernich, mercader de Lloret, davant del Roser (1635); Francesc Passapera (1649); Ramon Pla, pagès de Lloret (1653); Gaspar Sala (1684); Jaume Mont, pagès (1705); Francesc Sala i Puig (1719); Ramon Guinart, mercader (1731); Francesc Campderà, adroguer de Lloret (1748); Romà Conill, negociant (1763); Ramon Pla, pagès (1774); Joan i Antoni Botet (1781).

h) *Per tenir bancs a l'església*: Francesc Sala i Puig, mercader de Lloret (1722), Narcís Zaragoza (1900).

i) *Concessions d'indulgències i jubileus*: indulgències concedides pel dia de la concepció (1647); jubileu a la capella del Sant Crist de Lloret (1738).

j) I altres llicències vàries sobre fundacions de misses, aprovació de comptes de beneficis o altres poc habituals com l'atorgament de set pams de terra pertanyents al cementiri per poder ampliar l'escola (1673) o la creació d'una comissió per posar fites al terme de Lloret (1689).

Subsèrie Quesitoria:

Dins les lletres episcopals, entre 1368 i 1526 es portà un registre específic per a les autoritzacions de recollir almoines, que podien anar acompanyades d'indulgències per als donants. La subsèrie consta de 5 volums i s'anomena *Quesitoria*. En relació a Lloret de Mar trobem autoritzacions per recollir almoines:

a) *Per l'ornamentació de l'església* (com la concedida a fi de poder ornamentar l'església de Santa Cristina el 1373)

b) *Per la construcció i reparació de capelles*: construcció d'una fortificació (1423) a la capella de Santa Cristina i per reparacions en la mateixa (1456, 1458, 1480 i 1481); per l'església parroquial que havia estat destruïda per un terratrèmol (1427); per l'edificació de la nova església parroquial prop del port (1455); per Sant Pere del Bosc (1439, 1443, 1471, 1476, 1479, 1480)...

c) *Pel rescat de diverses persones de la població captives de pirates sarraïns o turcs*: Joan Guisart (1376); Guillem Arnau (1393); Francesc Vilar (1398 i 1401); Pere Corça (1402), Pere Domènec (1404), Antoni Garrofa (1404), Francesc Collboter (1410); Joan Francesc (1531)...

d) *Per la construcció de l'Hospital de Lloret* (1445)

3. Sèrie *Libri Notularum* (1294-1947), 184 volums i 3 lligalls

La cúria episcopal tenia els seus notaris que donaven fe dels assumptes que tractava. En els primer temps redactaven també documents privats en què un o més dels actuaris solien ser eclesiàstics, com en les notaries laiques, ja fossin reials o senyorials.

També, igual que les notaries laiques, les de la cúria portaven dos tipus de llibres: els *Libri Notularum* i els *Manualia*. Però mentre que a les notaries laiques estava regulat per llei que els primers es reservessin per a l'anotació dels documents abreujats i sense les fórmules corrents, i els segons per als mateixos documents, redactats *in extenso*, a la notaria de la cúria, de jurisdicció eclesiàstica, no es va respectar aquesta distinció, i es van utilitzar els dos tipus de llibre per a anotar-hi diferents tipologies documentals.

En els *Libri Notularum*, a l'inici, s'hi enregistren no només les providències de l'oficial del bisbe: actes referents a beneficis, parròquies i confraries sinó també documents no estrictament eclesiàstics, referents a la jurisdicció dominial de la bisbalia i també del Capítol. Així podem trobar-hi el requeriment que Guillem de Cornellà, paborde de Novembre de la Seu, fa a Dolça Sabater de Lloret per tal que resideixi a la borda Sabater o la defineixi (1321), o la procura que fa el mateix Guillem a favor de Ramon Ferrer per tal que el representi en la causa per la dita borda (1322).

Així mateix, s'hi inclouen documents de tipus privat entre clergues o entre un clergue i un laic, com el debitori signat per Nicolau Roca, clergue, Pere Sureda i Bernat de Creixell de Lloret a favor de Guillem de Cornellà, canonge, de 14 lliures, que eren part del preu de 24 per un breviari que li havien comprat (29 de maig de 1323); o l'àpoca atorgada per Guillem Martí de Blanes en què reconeix haver rebut de Pere Guillem Jofre, clergue, 70 sous per a la redempció de Bernat Bernich, de Lloret, captiu dels sarraïns (24 d'abril de 1348).

Entre els documents del s. XIV tornem a trobar notícies del conflicte entre els Montcada i els seus oficials, per una part, i el Capítol de la Seu de Girona, per l'altra, sobre la jurisdicció del terme de Lloret: l'excomunió d'Odó de Montcada per les injúries que els seus oficials de Caldes i Llagostera havien fet contra el castell de Lloret (8 de febrer de 1328); la carta adreçada pel mateix Odó al bisbe de Girona, queixant-se d'atemptats de Guillem de Cornellà, canonge de la Seu, en la seva part de jurisdicció sobre Lloret (1334). També s'hi recullen els nomenaments de jutges ordinaris del castell i terme de Lloret: en la persona de Berenguer Capella, clergue (1357); de Francesc de Camps, rector de Lloret (1357); Guillem d'Abadia, jurista de Girona (1360).

Així mateix, es recullen les *actes d'entrega en possessió de l'escrivania* de Lloret: a Guillem Bosch, prevere (1357); també trobem *capbreuacions de delmes*, com la de Bernat d'Orriols (1319); o en èpoques més recents, la *concessió i presa de possessió de beneficis eclesiàstics* de la parròquia de Lloret, alguns dels quals (els més importants) eren del patronat⁵ de la Pabordia de Novembre de la Seu: com la col·lació del benefici de Santa Maria o ofici rectoral de Lloret (1537, 1591, 1637, 1657, 1739, 1765 i 1637); o la presa de possessió del benefici de Santa Maria de Palom (1634).

També apareix l'*erecció de confraries i aprovació de les seves ordinacions*, com la del Santíssim Sagrament (5 de maig de 1597); *fundacions i dotacions* de beneficis, com la dels marmessors de Joan Bernich i Vicenta, la seva esposa, que doten el benefici de Sant Elm o Erasme de Lloret (16 de novembre de 1609); els dos beneficis de Santa Maria i de Sant Vicenç, fundats per Joan Maig, mercader de Lloret el 20 d'abril de 1638; fundació per part dels marmessors de Jaume Andreu, canonge d'Urgell del benefici dels noms de Jesús, Maria i Josep el 17 de juny de 1700; adjudicació de la capella de l'hospital de Lloret 1881: la *concessió d'oratoris privats*: a favor de Maria Concepció Campderà (1885); de Maria Dolors Mataró (1884); de Pietat de Lloret, baronessa viuda de Ferrer de la Bisbal (1887); de Josep Cabanyes i Puig (1910); de Josep M. Gallissà i Codina (1911).

També hi figuren *concessions d'indulgències* com les atorgades al novenari d'Ànimes de Lloret (1794).

Anotacions en forma de vidimus dels documents que autenticaven relíquies: com les dels màrtirs Honest i altres, procedents del cementiri de Calepodí i destinades a la parròquia de Lloret (28 de març de 1686); les relíquies de la màrtir Cristina que havien estat donades a Josep Rovirola,

5 El patronat beneficiar era un dret que consistia en la presentació d'un candidat a un benefici eclesiàstic per tal que li fos conferit el càrrec. El detentor d'aquest dret normalment anava especificat pel fundador del benefici en el document d'institució del mateix.

rector de Lloret (11 d'abril de 1709); altres documents sobre les mateixes relíquies (1784 i 1920).

Llicències per a venerar les relíquies, com la donada per venerar les de Santa Cristina i altres d'existents a la parròquia (1941).

Un terç dels volums pertanyen al s. XIV. En aquest segle acturen simultàniament dos i, fins i tot, tres notaris. Des del s. XVII abunda l'enregistrament de lletres reials, pontificies i de la cúria romana. Al s. XIX predominen les exploracions de voluntat de religioses i execució de rescriptes procedents de la cúria romana, i s'inclouen en la sèrie els expedients que han estat closos pel vicari general per mitjà de decret.

4. Sèrie *Manualia* (1338-1918), que consta de 346 volums.

En els volums més antics s'hi poden trobar alguns documents ja anotats als *Libri Notularum*, altres documents relacionats i complementaris, i també alguns documents de caràcter semiprivat: l'època signada pel procurador del paborde de Novembre a favor de Jaume Pla, de Lloret, reconeixent haver rebut 60 sous de fruits de la batllia de Lloret el 16 d'abril de 1362 o el manament del vicari general a Pere Miró de lliurar a Pere Ferrer de Terrers, procurador de la Pabordia de Novembre, 44 lliures que el batlle de Caldes havia cobrat en excés dels homes de Lloret (2 de novembre de 1362). També apareix en aquesta sèrie la venda feta pel bisbe i Capítol de Girona del lloc de Lloret, atesa la seva despoblació, a favor de Guillem Ramon de Lloret, donzell, per 55.000 sous (6 de maig de 1367).

Ja existents en els registres del s. XIV però fent-se més abundants a partir del s. XV hi ha els documents referents a les compareixences davant el vicari general per assumptes relatius a beneficis, o bé disposicions de l'esmentat oficial en relació a aquesta matèria. A partir del 1500, s'hi recullen gairebé exclusivament actes de provisió i de presa de possessió de beneficis, d'aquí ve que la sèrie acabés denominant-se *Manuals de col·lacions de Beneficis*. De tota manera continua havent-hi, de tant en tant, i de forma molt minoritària: *concordies* (com la feta entre Jordi Sarriera, canonge de la seu i rector de Lloret, i Antoni Amigó, ermità de Santa Maria de Gràcia i Sant Pere del Bosc sobre les ofrenes fetes a la capella); *arrendaments dels rèdits de la rectoria o de l'escrivania* del dit lloc (com el fet per Benet Finó, rector de Lloret o de l'escrivania del lloc, a Jaume Ros, prevere de Lloret (1521); *preses de possessió de la Pabordia de Novembre*, per renúncia i òbit de l'anterior possessor (1582).

Pel que fa als beneficis trobem informació sobre:

a) *Benefici de la Rectoria de Lloret*, patronat del Capítol de la Seu de Girona, exercit a través del paborde de Novembre (era benefici principal de l'església parroquial) (1608, 1620, 1626, 1657, 1661, 1662).

b) *Benefici de Sant Elm* sobre el qual el dret de patronat va passar per les famílies Alemany, Poch i Ros (1609, 1636, 1684, 1678).

c) *Benefici de la Concepció*, fundat per Francesc Maig, clergue de Lloret, i posat sota el patronat de la família Maig i Alemany (1638, 1681...).

d) *Benefici de Sant Vicenç*, també de patronat de la família Maig (1638, 1645, 1656, 1657, 1665, 1734).

e) *Benefici de Sant Josep*, de patronat de la família Maig i Guinart (1666).

f) *Benefici del Roser*, de patronat de la família Maig i Guinart (1649).

g) *Benefici de Santa Maria l'Antiga o de Palom* (1662, 1663...).

h) *Benefici de Jesús, Maria i Josep*, fundat per Jaume Andreu, canonge d'Urgell (1700).

i) Així mateix hi podem trobar la fundació de patrimoni: com el que fa Rafel Serra, mariner de Lloret en favor del seu fill, Jaume Serra (1586); Jaume Cabanyes, pagès de Lloret, a favor d'Antic Lluell, clergue de Fogars (1588);

j) Com també beneficis que no eren a Lloret però que eren de patronat de famílies lloretenques com el benefici de la Trinitat de Canet, patronat de la família Pla (1608, 1624, 1631...).

k) O altres beneficis d'altres poblacions conferits a preveres procedents de Lloret, com el benefici de Santa Elena de la Seu (1664, 1665, 1680, 1690, 1707, 1734...).

5. Sèrie *Dotalies de beneficis* (S. XII-1910) 37 volums.

Amb la finalitat de tenir una còpia de totes les institucions de beneficis del Bisbat, cap el 1470, es va començar a transcriure en forma autèntica les escriptures de la seva fundació, que es demanaven durant les visites pastorals. Així es va obtenir una col·lecció força completa, encara que no exhaustiva. A principis del s. XVIII la sèrie enregistra les dotalies immediatament després de la seva institució, però s'hi intercalaren, encara, documents antics.

Troblem la institució o fundació dels beneficis de Sant Josep, de l'altar del Roser de l'església parroquial de Lloret per part de Montserrat Maig i Guinart, pagès de Lloret, com a marmessor de Pere Guinart (1665); la dotació del benefici de Sant Miquel i Sant Josep, en la mateixa parròquia (1734); la fundació per part de Josep Guinart, clergue de Lloret, del benefici de Sant Josep en l'altar del Sant Crist de Sant Romà de Lloret (1743); el benefici de Sant Joan Baptista en l'altar de Sant Pere en la mateixa parròquia (1748); l'augment del benefici de la Concepció en la mateixa església (1777); sobre el patronat dels beneficis de Sant Joan i Sant Josep units (1778); la fundació del benefici dels sants Cosme i Damià; la fundació del benefici de Sant Josep a la capella de l'Hospital de Lloret (1895); Fundació del benefici de la Mare de Déu del Loreto (1899); la fundació del benefici del Roser i Sant Narcís (1902); el benefici de la Concepció amb càrrec d'organista (1904); o l'expedient per augmentar els preveres residents de Lloret fins a 5 persones (1803).

c) Fons procedents de l'administració de la Parròquia: l'Arxiu Parroquial

Fins ara hem parlat de sèries del fons episcopal i de la cúria eclesiàstica, ara tractarem dels fons dipositats, i en concret de l'Arxiu Parroquial de Lloret.

Les disposicions episcopals recents sobre el trasllats dels arxius parroquials, confraries i associacions eclesiàstiques

de més de cent anys d'existència de la Diòcesi de Girona a l'Arxiu Diocesà arrenquen del novembre de 1976, quan el llavors bisbe de Girona Mons. Jaume Camprodon, mitjançant una circular, manava posar en pràctica les recomanacions fetes el dia 5 de juliol de l'any 1973 per la *Conferencia Episcopal Española*, la qual seguia les recomanacions de la recentment creada *Asociación de Archiveros de la Iglesia en España*. Es tractava amb això d'assegurar la conservació dels fons i de facilitar la investigació als estudiosos, mitjançant unes instal·lacions i personal adequats⁶.

L'1 de març de 1986, un altre decret de Mons. Jaume Camprodon disposava l'entrega de tota la documentació d'aquelles parròquies sense capellà resident i de les altres que no fossin explícitament exceptuades, i insistia de nou sobre les recomanacions de 1976.

Finalment una nota de la Vicaria General de 13 de setembre de 2005 reiterava la urgència d'aquesta mesura fent-la extensiva a totes les parròquies⁷.

El procés de concentració dels fons de les parròquies amb més de 100 anys d'antiguitat continua encara, d'acord amb els consells del reglament d'arxius eclesiàstics i la normativa episcopal establerta en la Diòcesi de Girona.

L'Arxiu Parroquial de Lloret

Els documents més importants dels arxius parroquials els constitueixen els llibres sacramentals de baptismes, matrimonis i òbits, que es fan obligatoris per a tota l'Església Catòlica al s. XVI, arran de les disposicions del Concili de Trento, tot i que, a Girona, es feia des del 1502, arran de la normativa establerta pel bisbe Berenguer de Pau. Aquesta documentació té un gran interès per a la història i més particularment la demografia i la genealogia, ja que el Registre Civil no s'institueix fins a l'any 1871.

L'anotació de les partides sacramentals es va estroncar durant la Guerra Civil, a causa de la prohibició del culte i la persecució religiosa. En algunes poblacions, escamots paramilitars perseguiren i mataren capellans, assaltaren esglésies, cremaren retaules i, entre d'altres, destruïren, parcialment o total, la documentació parroquial. Cal dir, però, que en algunes parròquies la documentació més antiga ja havia desaparegut durant les nombroses incursions que l'exèrcit francès va realitzar en les nostres terres, arrasant i matant al seu pas.

En les parròquies on es va destruir la documentació, es varen poder refer les partides sacramentals des de 1918 gràcies als duplicats existents a la cúria episcopal, que els rectors tenien obligació d'enviar, segons una disposició emanada del bisbat en el dit any.

Després de la Guerra Civil, en regularitzar-se de nou el culte, es torna a reprendre l'anotació dels sacraments en els llibres parroquials. Aquests volums més moderns solen trobar-se encara a la parròquia on es guarda la documentació que encara pot ser necessària per a l'administració parroquial.

Pel que fa a Lloret de Mar, a l'Arxiu Diocesà hi ha dipositats els documents parroquials anteriors a 1936 que varen sobreviure

a la destrucció. El seu ingrés va tenir lloc durant el mes de gener de 2008.

Dintre de la documentació dipositada, es conserva un primer llibre amb els baptismes celebrats entre 1553 i 1565, juntament amb els esposoris celebrats el 1563 i els òbits de 1553 a 1562. En el llibre segon, hi ha anotats els baptismes de 1574 a 1592, i conté també els matrimonis de 1575 a 1592 i els òbits de 1574 a 1591. Segueix un tercer volum de baptismes que conté les inscripcions de 1784 a 1804 juntament amb les confirmacions de 1784 a 1799; un quart volum amb els baptismes de 1845 a 1862; i un cinquè volum amb els baptismes de 1893-1916, 1918, 1925, 1927-1929, 1935-1936.

Pel que fa als matrimonis, a part dels ja anotats en el primer i segon llibre de baptismes esmentats, s'ha conservat un volum amb partides de 1811-1822; i un altre volum amb partides de 1893 a 1936.

En relació als òbits, a part dels dos primers volums esmentats, només s'ha conservat el de 1918 a 1936.

Els llibres de Lloret més afectats per la destrucció de la Guerra Civil foren els més recents. Entre els fragments recuperats hi ha alguns pocs folis de baptismes, matrimonis, defuncions i fundacions de misses, pertanyents al s. XIX i principis del XX, que ara es conserven en un sol lligall.

Apart dels llibres sacramentals, pròpiament dits, s'han conservat també alguns esborranys de matrimonis i defuncions entre els anys 1869 i 1870 i un llibre amb els naixements entre 1868 i 1870; que aporten un xic d'informació complementària.

A més, Lloret, com totes les parròquies, disposava d'un llibre on s'hi anotaven tots els ingressos i despeses relatius a la construcció i manteniment de l'església: els anomenats llibres d'obra. A la vila se n'han conservat dos, corresponents al S. XIX: 1848-1909 i 1884-1886.

També s'han conservat un llibre amb misses i aniversaris de 1740 a 1786 i una consuetada amb calendari, de 1720, on hi ha anotades les celebracions i les misses que s'acostumaven a fer a la parròquia, per tal que en quedés constància per als futurs rectors que es fessin càrrec de la parròquia.

La consulta de la dita documentació es pot fer a l'Arxiu Diocesà de Girona, a la plaça de Sant Martí, 12, a la tercera planta de l'edifici del Seminari. L'Arxiu està obert de dimarts a divendres de 10 a 14 i de 16 a 18 hores, i els dilluns de 16 a 18 hores. Pel que fa als llibres sacramentals, atenent la Llei de Protecció de Dades, només són accessibles aquells documents amb antiguitat superior als 100 anys pel que fa a baptismes i matrimonis; i superior a 50 anys pel que fa a defuncions. Convé saber llatí, ja que la documentació, fins al s. XVIII, està escrita predominantment en aquesta llengua, i es recomanen unes nocions de paleografia i diplomàtica. Es pot consultar la Guia de l'Arxiu i fer cerques de documents, a la pàgina web de l'arxiu: www.arxiuadg.org. ■

⁶ Butlletí Oficial de l'Església de Girona, 1976, pàg. 569-572

⁷ Butlletí Oficial de l'Església de Girona, 1986, pàg. 178-180.

El llibre de definicions de comptes de la universitat de la vila de Lloret (1572-1788)

Joaquim Daban i Massana

Cap del servei d'arxiu municipal de Lloret de Mar

El procés de recuperació

L'any 2008 vam tenir les primeres notícies de l'existència del *Llibre de definicions de comptes de la universitat de la vila de Lloret*. Llavors, a través d'una investigadora habitual de l'Arxiu, ens van fer arribar quatre fulls fotocopiats en mida DIN A3 on es podia llegir amb claredat diferents anotacions del llibre; i juntament amb les fotocòpies, també adjuntaren una cinta de casset on es reproduïa la veu d'una persona que en llegia diferents fragments.

Les primers anàlisis d'aquella documentació fotocopiada ja indicaven que devien procedir d'un llibre que havia format part del fons de l'antiga universitat de Lloret i que, a més, podia abraçar un període de temps prou ampli. Per tant, calia iniciar les gestions per poder-lo recuperar perquè, d'una banda, formava part del patrimoni documental local (tal com apunten les lleis), i de l'altra, tenia un gran interès per a l'estudi i el coneixement de la història del nostre municipi. És per això que, durant dos anys, es va fer tot el possible per poder contactar amb la persona detentora del llibre, però els esforços foren inútils.

Afortunadament, el 31 de maig de 2011, un altre investigador habitual, Carles Macià i Aldrich, ens va informar que una casa de subhastes de Barcelona, Soler y Llach, havia inclòs a la subhasta del 16 de juny un lot referit a un "llibre de definicions de comptes de la vila de Lloret", amb un preu de sortida de 500 €, i que en el catàleg de l'esmentada casa de subhastes s'inclouïa una petita imatge del document. Després de comparar la imatge del catàleg amb les fotocòpies que ens havien fet arribar l'any 2008, vam poder constatar que, efectivament, es tractava del mateix llibre.

Fou llavors quan des del SAMLM se'n va informar els responsables polítics per tal que autoritzessin l'inici de les gestions que ens haurien de permetre la recuperació d'aquest document manuscrit a favor de l'Ajuntament de Lloret de

Mar. Però abans de contactar amb la casa de subhastes, es va demanar assessorament a la Subdirecció General d'Arxius de la Generalitat de Catalunya i, seguint els seus consells, es va desistir de reclamar formalment la devolució immediata d'aquest llibre a l'Ajuntament de Lloret de Mar (tal com es podria fer, seguint l'article 12 de la Llei 10/2001 d'arxius i documents de Catalunya), atès que hi havia jurisprudència que desaconsellava la utilització d'aquesta fórmula legal. Contràriament, es va optar per sol·licitar, a través de la Generalitat de Catalunya, l'ús del dret de tempteig a favor de l'Ajuntament de Lloret de Mar.

Així, en la subhasta del dia 16 de juny, fent ús del dret de tempteig, l'Ajuntament de Lloret de Mar es va adjudicar el llibre pel mateix preu de sortida que havia indicat la casa de subhastes: 500 €. I, finalment, el dia 23 de juny, el Llibre de definicions de comptes de la universitat de la vila de Lloret ingressava a les dependències del SAMLM.

Contingut i estructura del llibre

Al Llibre de definicions de comptes de la universitat de la vila de Lloret es recullen les anotacions anuals d'ingressos i despeses des de l'any 1572 fins al 1788. Es tracta d'un llibre de gran format, amb unes mides aproximades de 40 x 26 cm, que conté 143 pàgines i que conserva la contracoberta de pergamí. L'estat de conservació era força acceptable, però abans de posar-lo a disposició dels investigadors ha estat necessari restaurar les parts més malmeses del document (relligar els plec, consolidar algunes pàgines, enquadrar-lo correctament...) i iniciar el procés de digitalització per tal de facilitar el seu accés a través d'internet.

A través d'aquest llibre, el clavari i els jurats de la universitat de la vila de Lloret (que es renovaven anualment) deixaven constància escrita del còmput global d'ingressos i despeses realitzats durant el seu exercici. Els oïdors de comptes, que també eren càrrecs de renovació anual, eren els encarregats de revisar les quantitats declarades i de signar l'anomenada definició de comptes.

Tot i que el primer assentament del llibre data de l'any 1572, no fou fins a l'any 1593, amb l'aprovació de la constitució de Lloret, *Lo nou redrés*, quan es va establir l'obligatorietat anual de les autoritats locals de passar comptes dels ingressos i despeses. Segons s'establia a la norma lloretenca, el representants locals n'havien de deixar constància en el "llibre albarà de clavaria".

Durant la baixa edat mitjana i l'època moderna, el clavari era el principal administrador dels fons municipals: era l'encarregat de controlar els ingressos i les despeses del municipi. Sens dubte, les sèries documentals comptables generades per aquest càrrec són un punt de referència obligat per a l'anàlisi de la hisenda local. Habitualment, aquest càrrec, conjuntament amb els jurats, els síndics i els oïdors de comptes, eren escollits anualment a través de la insaculació.

Durant més de dos-cents anys, les autoritats locals de Lloret van deixar constància en aquest llibre de fets i actuacions rellevants. A través de les anotacions anuals podem identificar els noms i cognoms de tots i cadascun dels jurats, clavaris i oïdors que van exercir entre 1572 i 1788. També es fa constar algunes reclamacions, com les que van fer els oïdors de comptes de l'any 1630, on exigien als jurats de l'any anterior

Llibre de definició de comptes abans de la restauració

Procedència: SAMLM - JDM

la restitució d'uns diners que, en teoria, i segons disposava la constitució lloretenca, *Lo nou redrés*, s'havien d'haver gastat per a la confecció d'uns mantons negres que completava la indumentària dels tres jurats i que, segons indiquen els oïdors de compte, mai no es van arribar a fer.

[...] y nosaltres trobam, dits oydos de comtes, que los dits jurats del any 1629, esent jurats Juan Roch, mariner, Salvi Domènech, bariler, Antoni Puix, pescador, tots jurats lo sus dit any, trobam que tenen rebudes trenta sis lliures conforma diu lo nou Redres p[er] fer se tres mantos de contrall [sic] negre, tellats tots de un matex tros. Y trobam y ca [e]s provat quels dits Jurats Juan Roch, Salvi Domènech, Antoni Puix no se han fetes los sos dits mantos conforme mana lo nou Redres. Peser [sic] ells, per gus[t] sentensiam y prenunsiam que dits Joan Roch y Salvi Domènech y Antoni Puix, que restituescan ses dites trenta sis lliures anel comú de la Vila y Universitat de Lloret. Y per ser així la veritat, los ne fem la present definisió, per tocant a nosaltres oydos de comtes demun dit. Vuy a 24 del mes nouvembre del any 1630.

Aloi Camdera, oidor de comta.

Jo March Ros aschrich [sic] en voluntat de Joan Col, oidor de comte.

March Ros, oidor de comte.

Així mateix, s'informa d'alguns fets destacats que ocasionaren despeses extraordinàries per a la vila, com l'anotació que figura a l'any 1647, en plena Guerra dels Segadors, on s'indica que ha estat necessària la despesa de sis-centes quaranta lliures per als vint soldats que havien de socórrer la ciutat de Lleida.

[...] essent jurats lo any 1646 trobam que [h]an tret sis sentes quaranta lliures a f[av]or de sensal p[er] donar entrada y socoro [sic] als vint soldats que la vila y universitat [h]auria fets p[er] socoro del Rey cristianíssim, p[er] anar en la ciutat de Lleyda. Y trobam que han gastat per dits soldats: p[er] la entrada se dona a cada un deu lliures, y venen a sumar dos sentes lliures; y trobam que [h]an gastat p[er] socoro donant los tres reals a cada un cada dia, que se comensa a donar dit socoro als vint y set del mes de vuytubre del dit any mil sis sentes quaranta sis [...]

A més a més, s'apunten comptes molt detallats, com el que presentà Francesc Campderà, regidor en cap l'any 1731, que va fer una relació exhaustiva de tots i cadascun dels contribuents: noms i cognoms, quantitat abonada i ofici que exercien.

Sens dubte, doncs, el *Llibre de definicions de comptes de la universitat de la vila de Lloret* aporta un munt de dades noves que poden ser analitzades i estudiades pels investigadors i que els permetrà aprofundir en el coneixement de la història del nostre municipi.

Sobre la universitat o el comú de Lloret

Fou a partir dels segles XIII i XIV quan es van anar configurant arreu de Catalunya les universitats o comuns com a organismes de govern que representava al conjunt d'una comunitat local. Aquestes institucions agrupaven tots els caps de família del terme parroquial que, amb la prèvia autorització del baró o del seu representant (batlle o paborde), es reunien en assemblea per tal de tractar diferents qüestions que podien afectar la col·lectivitat: elegien síndics o representants per gestionar el béns del comú o per resoldre plets, decidien sobre l'acceptació de determinades exaccions, creaven censals, redimien deutes... D'altra banda, aquestes assemblees també les podia convocar el senyor jurisdiccional amb la finalitat de treure'n un profit o una prestació especial: ajut econòmic per fortificar alguna

Llibre de definició de comptes abans de la restauració.

Procedència: SAML M - JDM

de les seves viles, dotar un fill o una filla que s'havia de casar, contribuir en un donatiu voluntari al rei i, sobretot, pagar deutes, cancel·lar empenyoraments, censals morts, etc. Com a contrapartida, els vassalls acostumaven a demanar privilegis, correccions de conductes de funcionaris, noves ordinacions per al seu bon govern i resolucions de greuges. Tot això es formulava en forma de capítols, que eren contestats pel senyor a continuació de cada capítol. D'aquesta manera, es creava un dret paccionat, a manera del de les corts, però amb el benentès que, com les ordinacions baronials, no podien infringir el dret comú, els usatges ni les constitucions generals de Catalunya¹.

Més endavant, quan les viles començaren a tenir certa importància, els barons van reformar les universitats i les transformaren en un organisme permanent, amb els seus cònsols, jurats o paers, amb un clavari, oïdors de comptes i un nombre limitat de consellers, elegits per insaculació. Les universitats van perdurar fins al Decret de Nova Planta, l'any 1716, i sempre estigueren sota el domini del baró, que estava representat pels seus batlles o pabordes. Però, a partir del Decret de Nova Planta, la denominació "universitat" s'anà substituint per la de "comú", en referència a la generalitat dels veïns i als interessos col·lectius, i també progressivament s'implantà el terme "ajuntament", que identificaria la reunió dels nous regidors borbònics amb el batlle com a màxima expressió del govern municipal².

La primera referència documental on s'esmenta l'existència de la universitat de Lloret la trobem en un pergami de l'any 1346 on es dicta sentència arbitral sobre el dret que tenien els homes de Lloret per poder tallar la llenya del bosc que pertanyia a la universitat. Aquest document, ens presenta una primera relació dels prohoms o caps de casa lloretencs³:

Pere Bruguera, Marc Andreu, Guillem Rifret, Pere Mascarós, Jaume Bonet, Pere Puig, Simo Ciureda, Guillem Botet, Pere Oliva, Salvador Pujol, Guillem Duray, Bernat Salvador, Ramon de Camps, Guillem Florit, Bernat Jaupí, Jaume Ça Parera, Nicolau Pla, Guillem Riera, Guillem de Pla, Pere Agut, Bernat Vidal, Bernat Garrofa, Jaume Cabanyes, Vicens Esteve, Arnau Coll, Bernat Domènech, Pere

- 1 FONT I RIUS, Josep M. *Orígenes del règim municipal de Catalunya*. Madrid, 1946. PONS I GURI, Josep M. "Compendi sobre els drets dels castells termenats (segles XIII-XV)". A *Recull d'estudis d'història jurídica catalana*. Volum III. Barcelona: Fundació Noguera, 1989. P. 341-351. SERRANO DAURA, Josep. *Senyoriu i municipi a la Catalunya nova (segles XIII-XIX)*. Barcelona, 2000. P. 847-852.
- 2 SERRANO DAURA, Josep *Senyoriu...* P. 856.
- 3 SAML M - Fons Universitat de Lloret. Sentència arbitral de Guillem de Lloret, cavaller i Pere Guillem, clergue. Lloret, 7 de març de 1346. S.T. 91.70. Vegeu també PONS I ESPÓ, Margot. *El fons municipal en pergami...* P. 15-25.

Aulench, Guillem Mir, Bernat Casa, Arnau Domènech, Pere Ferrer, Guillem de Llagostera, Ramon Castelló i Guillem Pradell de Nuy.

Per tant, el mot “universitat” d’aquest document fa referència a la comunitat local d’individus presents, que es convocaven a “so de corn” o a “toc de campana”. Al principi, les reunions es feien a la sagrera de l’església parroquial de Sant Romà (l’actual ermita de les Alegries) i, més tard, a mesura que el nucli de població es trasllada a la zona litoral, les assemblees es van convocar a la mateixa platja de Lloret.

La trajectòria de l’arxiu de la universitat de Lloret

Les pèrdues i les destruccions del patrimoni documental

Evidentment, la formació de la universitat o comú de Lloret també va comportar la creació del seu propi arxiu perquè aquest organisme es trobava amb la necessitat de conservar la seva documentació per tal que quedés constància de les decisions preses col·lectivament: les compres o vendes de patrimoni, els nomenaments de representants, l’atorgament de privilegis, les sentències judicials...

En un primer moment, els jurats degueren custodiar en els seus propis domicilis la documentació generada per la universitat, i quan es feia el traspàs de poder als nous jurats (el dia de la Candelera, el 2 de febrer), també s’entregava als nous representants la documentació necessària per exercir el bon govern de la comunitat.

Segons consta a diversa documentació, a mitjan s. XVI encara es convocaven les reunions d’assemblea dels homes de la vila a la mateixa platja de Lloret⁴.

Die vigesima quinta mensis iulii anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo quadragesimo, convocata et congregata universitas seu maiore parte hominum ville et termini de Loreto, videlicet in platgia, ubi pro comunibus et similibus actis solita est congregari et convocari ad sonum cornu.

Fou entre 1583 i 1601 quan la universitat encarregà la construcció de la torre o fortalesa de la vila, que tindria, en principi, una clara funció defensiva. Però l’any 1593 es va produir un gran canvi en el funcionament i en l’organització de la universitat lloretenca. Llavors, el rector Jaume Felip i Gibert va impulsar la redacció de la constitució, *Lo nou redrés*⁵, en què el consell general de la universitat delegava el seu poder en els representants que s’havien d’escollir periòdicament i s’establia

Statuim e ordenam que lo concell se haja de tenir de assi enllà en la torre o casa de la vila, y no més a la sorra del mar; ans bé, en dita torre o casa de la vila sia fet lloch comodo y honest pera tenir los concells ayxí ordinaris, com extraordinaris.

Així, per primera vegada, s’esmenta la torre o casa de la vila (situada, aproximadament, on avui hi ha la plaça de la Torre) com a seu per a les reunions dels representants de

la universitat. Cal esmentar, però, que *Lo nou redrés* recull un total de trenta-quatre constitucions, en què s’estableixen algunes determinacions ben interessants per a l’organització de la documentació generada pels representants de la universitat.

17.- Item ordenam que lo contengut en lacte de la concòrdia feta per los Pabordres ab la vila a set de Abril 1592, y fermat en poder del rector y not[ari] desta vila se guarde inviolablement en aço que es que nos tinga mes co[n]cell a la arena, sinó a la torra de la vila, que los jurats vaja[n] a senyalats, qu[e] escrigue[n] les determinacions y ordres dels llibres de comptes de la vila, se aporte llibre del regiment della, que lo rector not[ari] de la vila sia lo scriva del concell ab son competent salari, que lo nuncio haya de cridar lo concell ab trompeta, co[m] les demes crides, que la crida, demanada llicencia al balle, diga ayxí: Per manament de s[eny] or Balle, a instància dels s[eny]ors Jurats, que tots los de concell acodesca[n] a la torra o casa de la vila, quant la campana del castell tocarà soto ban de sinch sous. També que de assí enllà no toque mes lo corn, sinó la campaneta del castell, y que lo castellar per manament del balle toc, y quant no vulle tocar, se fasse lo que abans se feye, quant no volien sonar lo corn, que es repicar les campanes, en tos lo demes sia dit acte revocat.

18.- Item statuim e ordenam que tot lo determinat no sols per concell, sinó també per setenas y dozenas, y pr[h]omens y jurats, se haja de continuar en un llibre gran de Regiment per ma del Rector com a not[ari] y scriva ayxí del terme de Lloret, com del concell, lo qual assistesca en los concells que la gent volrà, y quant los jurats y home[n]s de co[n]cell vullen que no assistesca en alguna cosa ques tracte dins, ha de fer lloc y després continuar lo determinat.

19.- Item ordenam que cada any se haja[n] de tenir tres concells ordinaris forçats. Lo primer, lo diumenge abans de la Candelera, per la insiclatió. Lo segon, lo diumenge après tots sants, per lo predicador dela quaresma. Lo tercer, lo diumenge abans de Sta. Magdalena, per les provisions de la terra, com blat, y arrendaments de imposició, fleca y taverna. Y altres consells qua[n]t als jurats apparra, demanada llicencia al Balle com es costum.

Però l’any 1607, el mateix Jaume Felip i Gibert ens informa en un altre document⁶ que un fort temporal va produir l’esfondrament de la Torre i, com a conseqüència, va desaparèixer una part de la documentació de la universitat:

la torre de la vila (que era una de les belles fortalezes hi agués en estes parts marítimes) feu moviment i molt poch après se badà per lo mig com una magrana, de tal manera, que de la una part anà la meytat en vers mar ab los assentos dels Jurats, quant tenen Consell, dins lo qual escont, y dins les caixes dell tenien scriptures, y casi cent lliures de la Vila, que tot se es perdit, restant encara en peu la altre part de dita torre, en vers la vila, aont estan los torrions y barbacana de pedre picada, y la campaneta del consell, y de rebato dels moros, y de les guardies, ab les pessas de artilleria conservades.

Per tant, per primera vegada, ens assabentem de la desaparició sobtada d’un important volum de documentació. No obstant això, cal pensar que aquest temporal només devia emportar-se una part de les escriptures de la universitat de Lloret, atès que actualment encara conservem força documents que formen part del fons del comú i que són anteriors a l’any

4 SAMLM - Fons Universitat de Lloret. Assemblea de la Universitat. Lloret, 25 de juliol de 1540. S.T. 91.56. Vegeu també PONS I ESPÓ, Margot. *El fons municipal en pergami...* P. 153-154.

5 SAMLM - Fons Universitat de Lloret. Lo Nou Redreç “Originale constitutionum nuper ... per honora[bili] concilium universitatis de Loreto super quandam reformationem sive novum redres regiminis hujus republicae” 1593 -ST 86.31.18. L’original d’aquest document, tal com s’especifica a PONS I GURI, Josep M. *El llibre de Santa Cristina de Lloret*. Barcelona: Obreria de Santa Cristina, 1977, p. 32, s’havia extraviat “en les disbauxes de l’estiu de 1936”; però, afortunadament, es va poder recuperar el mes de maig de l’any 2007.

6 SAMLM - Memòria escrita pel rector Jaume Felip i Gibert sobre els danys ocorreguts pel temporal de 1607-1608. ST 83.31.18. Igual que pel cas de Lo Nou Redreç, l’original d’aquest document també s’havia extraviat a causa de les disbauxes ocorregudes a l’inici de la Guerra Civil de l’any 1936; però, juntament amb l’anterior document, també s’ha recuperat aquesta memòria. Sobre aquest text es conserven diferents transcripcions, i la més antiga es pot consultar a SAMLM. Fons Conill - donació família Fàbregas i Davi - S.T. 37.132.13. Es tracta d’una transcripció feta per Francesc Conill l’any 1836.

Llibre de definició de comptes després de la restauració.

Procedència: SAMLM - JDM

1607 (a banda dels pergamins i altra documentació, n'és una prova evident aquest mateix llibre de comptes, que abraça el període de 1572 a 1788). És possible, doncs, que a la Torre únicament es conservés la documentació que afectava les qüestions més recents.

Trenta anys més tard, els jurats, síndics i procuradors de la universitat de Lloret acordaren la venda d'un censal amb la finalitat d'obtenir diners per a la fortificació de la Torre⁷. Fou llavors quan, probablement, es degueren reedificar i reparar els elements estructurals més danyats a causa del temporal de 1607.

Més endavant, als encapçalaments dels acords presos pel consell de la universitat durant els s. XVIII i XIX, i que figuren recollits en el llibre d'actes de la universitat⁸, continua fent-se constar la torre de la vila com el lloc de reunió habitual de les sessions del consell.

Convocat i congregat l'honorable concell de la universitat de la vila de Lloret... dins la torre de dita vila...

Per tant, la Torre de la vila no només era la seu permanent per a les reunions dels representants de la universitat, sinó que també exercia la funció d'arxiu per a la documentació generada per la pròpia universitat o pels seus representants.

Però, al llarg dels segles, el fons documental de la universitat de Lloret i, en general, tota la documentació produïda per diferents organismes de Lloret: jutjat, església, pabòrdia, associacions..., no només ha estat víctima dels temporals, sinó que també ha patit les conseqüències de les guerres, les revoltes populars, el desordre, els espolis i l'oblit.

Una de les situacions més complicades fou provocada pels aldarulls i la sublevació popular que es va produir l'any 1788 en la coneguda "revolta dels joseps". Aquesta insurrecció, ben descrita i recollida en diferents documents de l'Arxiu Municipal, va comportar que un grup de lloretencs es

neguessin a pagar el delme del peix i es revoltessin contra els representants de la Pabòrdia de Novembre: els van interpel·lar, els van amenaçar i van agafar i destruir la seva documentació. Alguns testimonis dels fets ho expliquen amb prou claredat⁹:

20.- No contentas estas mugeres, niños y niñas con los sardans de los gorros vermejos, pidieron se les entregase los papeles gordos" ... "24.- ...empezaron a levantar el mugeril ahullido y vajido pueril al horror de la repentina acción de apuntar [...] un hombre una pistola, que no tuvo otro efecto que el acriminado destrozó de unos papeles sino inútiles en nada necesarios.

Però, tot i la referència a la destrucció de determinada documentació, el plet judicial no acaba de descriure i identificar quin era el contingut d'aquests papers. No obstant això, sí que podem afirmar que aquesta documentació destruïda no devia pertànyer a la universitat lloretenca ni als seus representants; sinó que molt probablement devia pertànyer als representants de la Pabòrdia de Novembre.

Un segle més tard, i quan feia pocs mesos que s'havia inaugurat el nou edifici de l'Ajuntament, la documentació del nostre poble va tornar a patir directament les conseqüències dels actes vandàlics provocats per l'home. Llavors, segons consta en unes anotacions que figuren en diferents llibres del jutjat de pau¹⁰ i en unes notes del diari *El Distrito Farnense* (16 de juny de 1895) i del diari *Aires Lloretencs* (15 d'agost de 1934), va desaparèixer nombrosa documentació a conseqüència de la Tercera Guerra Carlina i també del desordre, l'abandó i el caos general en què es trobava l'Arxiu Municipal a finals del s. XIX.

I, finalment, el dia 22 de juliol de 1936, als inicis de la Guerra Civil, la documentació lloretenca va patir, novament, pèrdues irremeiables. En aquesta ocasió, no va afectar la documentació del fons municipal, sinó que la destrucció es va centrar en el fons documental de la parròquia de Sant Romà. Actualment, a l'arxiu parroquial (que avui està dipositat a l'Arxiu Diocesà de Girona) es constaten importants buits documentals en la sèrie dels llibres sacramentals: baptismes, òbits, matrimonis...

És, doncs, en qualsevol d'aquestes situacions que podem contextualitzar la sortida del *Llibre de definicions de comptes de la universitat de la vila de Lloret*, un document que, afortunadament, ha estat recuperat i que s'ha reintegrat al fons documental de la universitat de Lloret. ■

7 SAMLM - Fons Universitat de Lloret – "Censal mort. Joan Fradera i Pere Curús, juntament amb Bernat Pujol, jurats, síndics i procuradors de la universitat dels homes de Lloret, per tal d'obtenir diners per a la fortificació de la vila i adquirir munició per a la seva defensa, venen a Eloi Campderà i Jacint Vernet, obrers i administradors de l'Obra de l'Hospital de Pobres de dita vila, un censal mort de 40 sous de pensió anual per un preu de 40 lliures barcelonenses". Lloret de Mar: 30 de novembre de 1640. S.T. 91.69. Vegeu també PONS I ESPÓ, Margot. *El fons municipal en pergami...* P. 241–247.

8 SAMLM - Fons Universitat de Lloret - Llibre del regiment y determinacions del Concell de la Universitat de la Vila de Lloret (1708 - 1807) S.T. 45.1.

9 SAMLM - Fons de la Universitat - Requeriment del Gremi de Pescadors al Ministre de Marina del Districte Marítim de Mataró ST. 37.2.21. Vegeu també: "Defensa de l'advocat Pere Serra a favor dels pescadors lloretencs". ST. 37.3.2; i "Plet entre els pescadors de Lloret i capítol de canonges de la Seu de Girona / Revolta dels Joseps". ST. 37.109.1. Pel que fa a publicacions, podeu consultar MAS I MARQUÈS, Francesca. *La revolta dels joseps*. Lloret de Mar: Club Marina Casinet, 1988. P. 58.

10 SAMLM – Fons del Jutjat de Pau - Registre civil de matrimonis: 1874-1875. S.T. 44.6.5.

Un pergami interessant

Joan Domènech Moner
Historiador

Ja que aquest número de *Sesmond* es dedica en bona part a celebrar la recuperació d'un llibre municipal de comptes que va de finals del segle XVI a finals del XVIII, he decidit dedicar també l'espai que m'han brindat a parlar, amb un exemple concret, dels múltiples documents que es perden per ignorància –a vegades, també, per mala fe o especulació– provinents dels patrimonis familiars. Són casos semblants. Hi ha persona que no els dóna importància i els llença; altra que els ven i van a parar a col·leccionistes; altra que els guarda per rutina, sense entendre'ls ni saber què diuen. Uns i altres no pensen que aquests documents, en un arxiu, amplien el patrimoni comunitari i, estudiats pels entesos, sempre aporten alguna informació interessant a la història del poble.

Fa uns anys, vaig rescatar –comprant-ho– uns documents i diverses coses que estaven en poder d'un antiquari establert a Lloret. En sobresortien dos pergamins del segle XVI. Sospito que devien procedir d'un fons d'escriptures d'una antiga família de pescadors anomenada Gibernau, ara pràcticament extingida, que jo sàpiga. Mentre un document, de 1534, era un testament de Caterina Gibernau, vídua del pescador Pere Gibernau (per tant, el cognom real de Caterina era un altre, ja que en aquell temps les dones agafaven el cognom del marit), recollit pel rector Joan Llorens en funció de notari; l'altre pergami, de 1580, era una venda feta pel pagès Llorenç Bres al pescador Pere Gibernau. Però el pagès no n'era un de qualsevol: era de la masia de Can Saragossa i, per tant, en ser actualment aquesta una propietat municipal convertida en museu, és encara més important de comentar el contingut del pergami, que és pràcticament quadrat i medeix 32 x 32 cm. Quan el vaig comprar ja estava emmarcat en un quadre. Els pergamins –pells pelades, assecades, rentades, desgredades i allisades–, com sap el lector, van ser, durant molt de temps, el suport on s'escriuien els acords. Com que, per tenir-ne, s'havien de matar ovelles o cabres, era una matèria escassa, sobretot per a la gent senzilla, i se n'aprofitaven tots els trossos, cosa que obligava a escriure de forma atapeïda i abreujada. Per això, per transcriure'ls, cal saber paleografia. Paradoxalment, però, les fórmules dels acords, en un intent de deixar-los ben lligats sense cap esclatxa, eren llargues i reiteratives, cosa que als ulls dels lectors actuals, sorprèn.

El document objecte d'estudi recull el cos de l'acord de venda d'una peça de terra –37 ratlles en llatí–, la ratificació per part del representant de la Pabordia del Mes de Novembre –3 ratlles, en català–, l'època o rebut del diner amb què es paga l'esmentada venda –9 ratlles en llatí– i la rúbrica final del notari que en dóna fe i ho ha escrit i clos –2 ratlles en llatí–. En total, doncs, 51 ratlles denses de contingut. Per la història que es desprèn d'altres documents estudiats per Mario Zucchitello¹, la masia de Can Saragossa –que bàsicament fou sempre del tipus clàssic de planta baixa, pis i golfes, amb coberta a dos vessants, amb paviment

de sauló piconat, i que tenia una era, un hort tancat i un quintà, al seu entorn, d'unes 20-25 vessanes (o jornals de bou), equivalents a unes 5 hectàrees de terra– fou reformada o ampliada en el segle XVI –les primeres obres s'hi van fer el 1556–. Aquests treballs i, d'altra banda, algunes aportacions de dots i també necessitats de compra de blat, van donar lloc a successius endeutaments dels propietaris, i per fer-hi front van haver de vendre algunes peces de terra. La venda a la qual correspon aquest document en seria un exemple.

Analitzant el document –que transcrivim i traduïm literalment–, veiem que és, com dèiem, una venda feta el 7 d'agost de 1580, d'una peça de terra en el lloc anomenat Corominas, d'extensió un octau i mig de sembradura de blat, on intervenen, com a part venedora, el pagès Llorenç Bres, àlies Saragossa (que era de Sant Genís de Palafolls i s'havia casat amb la pubilla Beneta de la masia de Can Saragossa) i Pere Saragossa (fill d'un segon matrimoni de Llorenç, amb una dona anomenada Antiga) amb el consentiment del fill i hereu del primer matrimoni Salvador Saragossa, que, prèviament –n'ignorem les raons–, havia fet donació dels seus drets i propietats al seu pare (26-8-1570); i com a part compradora, el pescador Pere Gibernau. La paraula Corominas ve originàriament de 'condomina', o sigui d'un territori la propietat del qual és compartida per diverses persones, és a dir, és un condomini. També té el sentit de quintà o de terra de conreu, especialment de secà. El comprador en paga nou lliures i vuit sous de moneda barcelonesa (un sou era la vigèsima part de la lliura). La situació de l'esmentat terreny caldria imaginar-la a la zona de la part alta del carrer de Sant Pere, de la banda de la carretera de Tossa, entre l'actual restaurant Mas Vell (l'antic Mas Pla) i Can Saragossa, potser per allà on ara hi ha el col·legi de la Immaculada o l'escola Esteve Carles. S'intueix per l'explicació que fa de les afrontacions. El terreny es toca per llevant amb terres d'un tal Casalins que no identifiquem; per migdia i per ponent amb terres del mateix comprador (Gibernau), que deu haver volgut ampliar la finca; i pel nord, amb terres del Mas Pla mitjançant un camí. Sembla entendre's que algun terreny d'aquests ja havia pertangut al pare del Pere Gibernau i que els Saragossa li havien comprat amb pacte de retracte, el 1757. Els testimonis de l'operació són el clergue Bartomeu Daví i el sastre Bartomeu Cassola. La venda es fa a perpetuïtat i amb tots els drets dels compradors i renunciïes per part dels venedors a totes les coses que hi podrien anar en contra. El venedor cobra al comptat i, per tant, renuncia a tota reclamació actual o futura i a cap possible augment de valor. L'operació es fa salvant el dret del senyor directe –el pagès era el senyor útil– i comproment-se a pagar els laudemis i foriscapis (drets senyorials que se satisfien quan s'alienaven o traspassaven terres) i altres drets, així com la tasca (imposició senyorial equivalent a l'onzena part deguda per tots els esplets (collites). Per avalar la venda, els venedors obliguen tots els seus béns en diners, mobles, immobles i ho fan d'acord amb les Noves Constitucions de Catalunya –encara que digui noves, es refereix segurament a les de Montsó de l'any 1363– i hi ha referències jurídiques molt específiques com la que fa referència a l'epístola del diví Adrià, típiques de l'època. Ho juren tot amb les mans damunt dels evangelis.

Com que Lloret pertanyia, des del segle XII, al Capítol de Canonges de la Catedral de Girona, que administrava les seves propietats arreu de les comarques gironines a través de

¹ Vegeu *Can Saragossa de Lloret de Mar*. Diversos Autors. Volum 10 de la Col·lecció "Es frares". Edició de l'Ajuntament de Lloret de Mar. Arts Gràfiques Cantalozella: Santa Coloma de Farners, 2007

Imatge del pergami del 1580, on Llorenç Bres estableix la venda d'una peça de terra a favor de Pere Gibernau.

Procedència: Joan Domènech.

dotze pabordies a cadascuna de les quals donava el nom d'un mes de l'any, l'esmentat Capítol era, doncs, el senyor directe de Lloret i administrava els seus interessos a Lloret a través de l'anomenada pabordia del Mes de Novembre. El paborde representant d'aquesta institució residia, a vegades, a Lloret, però sovint hi tenia un procurador. En aquesta època devia residir a la casa de la plaça d'Espanya coneguda per Cal Drapaire, avui Hostal Bella Dolores. Cinc anys després de la data del document ja devia passar a viure prop de l'església, a la casa que després fou de la família Marlès, edificada justament el 1585. En el cas del pergami que estudiem, el paborde sembla que era Enric Derquí –el cognom no es llegeix gaire bé– i el seu procurador era Marc Alemany. Per això, l'esmentat Marc Alemany signa la venda –en data molt més tardana, l'11 d'abril de 1603, quan devien haver de necessitar el reconeixement per a operacions posteriors–, i mostra la seva conformitat i cobra per drets dues lliures.

Com hem dit abans, la segona part bàsica del document és l'època o rebut en què els interessats –Llorenç Bres i el seu fill

Pere (Bres) Saragossa– reconeixen haver cobrat els diners en efectiu, es remeten a les coses que més extensament explica el document de venda, renuncien a tot engany i al diner no comptat i a altres drets, i ho lloen –és a dir, accepten com a bo– a Lloret el 7 d'agost de 1580, el mateix dia i amb els mateixos testimonis del document de venda.

El notari que escriu tot el document i el tanca és el rector Joan Feliu. En alguna ratlla dels dos documents es deixa de posar el dia, el mes i l'any d'algun altre document secundari al qual fa referència, segurament pensant buscar-ho i posar-ho més tard, cosa que va quedar per fer. La rectoria de Lloret tenia concedit pel seu senyor feudal (el Capítol de Canonges) el dret d'exercir la notaria directament o indirectament (a vegades el rector ho sotsarrendava a un altre). En aquest cas, el redactor i escriptur és el mateix rector Feliu.

Vet aquí, doncs, una pinzellada més d'història lloretenca i, particularment, dels estadants de l'antic mas Saragossa, avui propietat municipal.

Transcripció del pergami del 1580:

1 Noverint universi quod nos Laurentius Bres alias Saragossa agricola parrochiae de Loreto diocesis gerundensis et Petrus Saragossa eius et dominae Anticae uxoris filius legitimus et naturalis, habensque

2 etiam ego dictus Laurentius Bres alias Saragossa donationem a Salvatore Saragossa filio meo et dominae Benedicte Saragossa quondam primae uxoris meae communi legitimo et naturali ut plene constat in publico dona

3 tionis instrumento penes notarium infrascriptum recepto die vigesimo sexti mensis augusti millesimo quingentesimo septuagesimo gratis et ex nostris certis scientiis per nos et omnes heredes et questores nostros quoruncumque

4 presentes atque futuros utilitateque nostra et nostrorum in et super his hiis previsa cognita et diligentia attendenda vendimus et titulo purae et perfectae venditionis concedimus et tradimus et corporaliter

5 seu quasi tradimus vobis Petrus Gibernau piscatori villae de Loreto presenti et vestris et quibusque volueritis perpetuo totum ius seu facultatem temperandi et quitandi quamdam petiam terrae sitam

6 in dicta parrochia et in loco vocato Corominas, continentem in se seminaturam unius octavi et medii frumenti parum plus vel minus prout affrontatur ab oriente in honore d'en Casalins, a meridie in honore vestro dicti

7 emptoris ab occidente in honore etiam vestro dicti emptoris et a cirtio in honore d'en Pla mediante camino ac quemcumque majorem valorem illius per Petrum Gibernau quondam patrem vestrum a me dicto Laurentio Bres

8 alias Saragossa infrascripto gratiae recuperandi sive pacto de retro vendendo mediante emptione cum publico instrumento penes notarium infrascriptum rogato die mensis anno a nativitate domini

9 millesimo quingentesimo cuiquidem praetio vos postea simili instrumento adiunctis quinque libras et duodecim solidos barchinonenses ut aparet etiam in instrumento penes notarium infrascriptum atque confecto die

10 vigesimo sexto mensis julii anno a nativitate domini millesimo quingentesimo septuagesimo octavo hanc autem venditionem vobis et vestris et omnibus volueritis perpetuo factamque cum intratis et exitibus

11 integritatibus proprietatibus iuribusque et pertinentiis suis universis cumque omnibus et singulis melioramentis et augmentis ibi factis et a modo faciendis prout melius et utilius ad vestrum et ipsorum commodum

12 ac bonum et sanum intellectum potest intelligi sive dicti pretio scilicet novem librarum et octo solidorum barchinonensium quodquidem pretium a vobis confitemur et recognoscimus nos habuisse et recepisse voluntate nostrae

13 omnimodae numerando inde renuntiando exceptioni pecuniae non numeratae non habitae et non receptae et doli mali. Et si plus minus valeat haec venditio valebit ne a modo pretio jam dicto totum illud plus quam

14 tancumque sit vel fuerit vobis et vestris donamus et scienter remittimus donatione et remissione pura et irrevocabili inter vivos constituentes nos a modo predicta quae vobis et vestris vendimus vestro vestrorumque

15 nomine tenere et possidere donec inde de eisdem corporalem et vacuam acceperitis possessionem seu quasi quam liceat vobis et ipsis quum et quando volueritis accipere et eam acceptam penes vos et vestros

16 perpetuo licite retineri cedendo nihilominus et dando inde vobis et vestris et quibus volueritis perpetuo omnia iura et loca omnesque voces vices rationes et actiones reales et personales mixtas utiles et direc

17 tas ordinarias et extraordinarias ac rei persecutorias et alias quascumque mihi et meis ibi et inde pertinentia et pertinentes quoquo modo quibus iuribus locis vocibus vicibus rationibus et actionibus predictis Possi

18 tis vos et vestris et quos volueritis perpetuo super predictis uti agere et experiri in iudicio et extra iudicium tam in agendo et deffendendo quam in cunctis aliis modis et contra omnes personas prout et quem ad

19 modum nos et nostri facere poteramus ante huiusmodi instrumenti confectionem iuriumque et a nomine cessionem et possimus etiam facere nunch vel postea quodcumque nos enim facimus et consentimus inde vos

20 et vestros in hiis veros dominos et procuratores ut in rem vestram et eorum propriam ab habendum tenendum et possidendum et inde libere perpetuo faciendum vestras et vestrorum omnimodas voluntates sal

21 vo tamen semper jure et directo dominio Reverendi domini Prepositi prepositurae mensis novembris ecclesiae gerundensis vulgo dictae de Lloret, et suorum in dicta prepositura successorum in omnibus videlicet tertiis lau

22 dimis et foriscapis firmis fathicis iuribusque emparandi et retinendi et in aliis omnibus et singulis ad directum dominium pertinentibus et pertinere debentibus quoquo modo cuiquidem reverendo domino

23 proposito et cui prepositurae faciatis et solvatis ac prestetis facereque solvere et prestare teneamini et habeatis de omnibus expletis inde provenientibus et exemitibus tascham fideliter et bene et sic

24 sine aliquo alio retentu convenimus et promittimus vobis et vestris quod predicta quae vobis vendimus facimus vos et vestros et quorum volueritis perpetuo semper habere tenere et possidere in sana

25 pace et secure contra cunctas personas Et inde vobis et ipsis semper firmiter teneri volumus et promittimus per nos et nostros de firma et legali predictorum emptione omnique dampno missionibus sumptibus et interes-

26 se eorumdem litis et extra si forte questio aliqua lis petitio vel demanda inde vobis et ipsis ab aliquo vel aliquibus facta seu mota fuerit in praedictis seu eorum occasione et pro predictis omnibus et singulis attenden

27 dis firmiter et complendis tenendis et observandis ac pro firma et legali predictorum emptione omnique dampno missionibus sumptibus et interesse eorumdem litis et extra obligamus vobis et vestris perpetuo omnia

28 et singula bona et iura nostra et nostrorum et cuiuslibet nostrum et nostrorum in solidum mobilia et immobilia presentia et futura ubique habita et habenda renuntiantes scienter super hiis benefacto dividendarum

29 et adandarum a nomine et novarum constitutionum epistoleque divi Adriani et consuetudini barchinonae loquenti de duobus vel de pluribus in solidum se obligantibus et omni alii legum auxilio in super convenimus

30 et promittimus vobis et vestris et notario infrascripto tanquam publicae personae haec a nobis legitime nomine vestri et vestrorum ac aliorum etiam omnium quorum interest et intererit nimis vel et jam in futurum stipulanti

31 et recipienti ac etiam sponte juramus per dominum deum et eius sancta evangelia a nobis corporaliter tacta predictam venditionem et omnia alia et singula supra dicta ratta grata et firma semper

32 habere tenere et servare attendereque et complere et nullam in aliquo contrafacere vel venire aliqua ratione seu occasione jure modo vel causa cuiusquidem iuramenti virtute quia ego dictus Petrus sum minor

33 vigintiquinque major vero sexdecim annis Renuntio scienter super hiis iuri minoris et aliis et ignorantia benefactoque restitutionis in integrum et omni alii iuri illis obvianti. Novissime vero nos omnes

34 dicti contrahentes pro observantia novae Constitutionis Generalis Cataloniae super his in curiis Montsoni editae juramus ut supra et ipso juramento medio afirmamus huiusmodi instrumentum non contraxisse in

35 fraudem dicti domini directi neque iurum suorum dominicalium iuxta illius mentem seriem et theorem. Actum est hoc in villa de Loreto die septime mensis augusti anno a nativitate domini millesimo quin

36 gesimo octuagesimo. Signa Laurentii Bres alias Saragossa et Petri Saragossa eius filii venditorum predictorum omnium. Qui haec laudamus firmamus et iuramus. Testes huius rei sunt venerabilis Bartholo

37 meus Davi, presbiter deservens ecclesiae, et Bartholomeus Cassola sartor, habitator villae de Loreto.

Jo March Allamanya, procurador de l'Il·lustre Molt Reverent Enric Derqui, paborde de Loret, com consta de ma procura en poder de mossèn Pere Puja, notari de Girona, als 11 del més de abril de 1603, fermo la present venda per raó de senyoria, salvats els drets de la Pabordia en tot i per tot i confés haver rebut dues lliures, feta la gràcia del restant.

38 Sit omnibus notum quod nos Laurentius Bres àlias Saragossa agricola parrochiae de Loreto diocesis gerundensis et Petrus Saragossa eius et domine Anticae uxoris suae filius legitimus et naturalis habenque etiam ego dictis Lauren

39 tius Bres alias Saragossa donationem a Salvatore Saragossa filio meo et dominae Benedictae Saragossa quondam primae uxoris meae communi legitimo et naturali ut plene constat publico donationis instrumento penes notarium infrascriptum

40 recepto dies .....mensis.....anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo.....Gratis et ex certa scientia confitemur et recognoscimus vobis Petro Gibernau pisca

41 tori villae de Loreto presenti quod dedistis et solvistis nobis nosque a vobis habuimus et recepimus voluntati nostrae omnimode numerando novem libras et octo solidos barchinonenses pro quibus sive quarum pretio nos per nos et nostrorum vendidimus

42 vobis et vestris et quibus volueritis perpetuo totum et quodcumque ius seu facultatem recuperandi et quitandi illam petiam terrae sitam in dicta parrochia et in loco vocato Corominas continentem in se seminaturam

43 unius octavi et medii frumentii parum plus vel minus ac quemcumque maiorem valorem dictae terrae prout illius affrontationes et designationes haecque et alia quam plurima in instrumento dictae venditionis die presenti

44 et infrascripto et apud subscriptum notario confecto latius sunt contenta inde renuntiando exceptioni pecuniae non numeratae non habitae et non receptae et doli mali hanc inde nobis vobis facimus apocham de dicto. Da

45 tum est hoc in dicta Villa de Loreto die septimo mensis augusti anno a nativitate domini millesimo quingentesimo octuagesimo. Signa Laurentii Bres alias Saragossa et Petri Saragossa eius filii predictorum qui haec

46 laudamus et firmamus. Testes huius rei sunt venerabilis Bartolomeus Davi presbiter deservens ecclesiae et Bartolomeus Cassola, habitator villae de Loreto.

Signum mei Ioannis Felii presbiter rectoris ecclesiae Sancti Romani de Lloret et ratione et auctoritate dicte rectoriae notarius et scriba publici villae termini et castri de Loreto qui haec scribi feci et clausi.

Traducció del pergamí del 1580:

Que sàpiguen tots que nosaltres, Llorenç Bres, àlies Saragossa, pagès de la parròquia de Lloret, de la diòcesi de Girona, i Pere Saragossa, fill legítim i natural seu i de la senyora Antiga, la seva dona, i tenint jo també, el dit Llorenç Bres, àlies Saragossa, la donació de Salvador Saragossa, fill comú legítim i natural meu i de la meva primera dona Beneta Saragossa, difunta, tal com plenament consta en el document públic de la donació rebut en poder del notari infrascrit el dia 26 del mes d'agost del mil cinc-cents setanta, gratis i des dels nostres segurs coneixements per nosaltres i tots els hereters i representants nostres de qualsevol classe, presents i futurs, a utilitat nostra i dels nostres en i sobre aquestes coses, prevista, coneguda i posada l'atenció, venem i, a títol de pura i perfecta venda, concedim i traslладem i corporalment o quasi us lliurem a vos Pere Gibernau, pescador de la vila de Lloret present, i als vostres i a qualsevol que vulgueu, perpètuament, tot el dret o sigui la facultat de disposar i de quitar, una certa peça de terra situada a l'esmentada parròquia i en el lloc anomenat Corominas, que conté en ella mateixa un octau i mig de sembradura de blat poc més o menys, segons que afronta per orient en honor d'en Casalins, a migdia en honor vostre, el dit comprador, per occident també en honor de vos dit comprador, i pel nord en honor d'en Pla mitjançant camí i qualsevol major valor d'aquell (venut) per Pere Gibernau, difunt, pare vostre, per mi dit Llorenç Bres, àlies Saragossa infrascrit, de gràcia de disposar o amb pacte de retracte mitjançant compra amb document públic en poder del notari infrascrit, pregat el dia...mes....de l'any de la nativitat del senyor mil cinc-cents setanta vuit, per al preu del qual vos, posteriorment, en un document semblant va afegir cinc lliures i dotze sous barcelonesos com apareix també en un document en poder del notari infrascrit i confeccionat el dia 26 del mes de juliol de l'any de la nativitat del senyor 1578. Feta aquesta venda a Vos i als vostres i a tots els que vulguéssiu perpètuament, amb entrades i sortides, la totalitat, propietats, drets i totes les seves pertinències amb tots i cadascuna de les millores i els augmentos allà fets o immediatament per fer segons sigui millor i més útil a la vostra conveniència i dels mateixos i que una bona i sana intel·ligència pugui comprendre, o sigui, pel preu del que s'ha dit, és a dir, nou lliures i vuit sous barcelonesos el qual preu, sens dubte, confessem i reconeixem que hem tingut i rebut de vos a la nostra total voluntat, al comptat, veritablement, i, per això, renunciem a la clàusula del diner no comptat ni hagut i no rebut i al dol i a l'engany. I si val més o menys aquesta venda no valdrà sino al preu ja dit. Tot allò per molt que sigui i serà ho donem a vos i a vosaltres i conscients ens remetem a la donació i remissió pura i irrevocable entre vius, determinant nosaltres les coses abans dites de manera que venem a vos i als vostres i permetem tenir i posseir, doncs, en nom vostre i dels vostres. Per tant, dels mateixos haureu rebut la possessió física i buida o quasi com us és lícit a vosaltres i als mateixos com i quan haureu volgut acceptar-ho i que us sigui lícit retenir perpètuament aquesta acceptada en poder vostre i dels vostres cedint, no obstant, i donant, per tant, a vos i als vostres i als qui haureu volgut perpètuament tots els drets i llocs i totes les paraules, successions, raons i accions reals i personals, mixtes, útils i directes, ordinàries i extraordinàries i que pretinguin obtenir això i altres drets allà i de allà que pertanyen a mi i als meus de qualsevol manera que sobre els quals drets, llocs, paraules, successions, raons i accions abans dites vosaltres i els vostres i aquells que vulgueu pugueu perpètuament tractar, fer i alegar en judici i fora de judici tant actuant i defensant com en totes les altres maneres, i contra totes les persones en la mesura i de la forma en què nosaltres i els nostres puguem fer d'aquesta manera abans l'acabament del document i la cessió dels drets i de nom i també puguem fer ara o després en qualsevol moment. Nosaltres, doncs, us fem i consentim, per això, a vos i els vostres en aquestes coses veritables senyors i procuradors en la cosa vostra propia i d'ells per haver, tenir i posseir i, per tant, obrar lliurement de forma perpetua a les vostres totals voluntats, salvat sempre, de totes maneres, el dret i el directe domini del reverend senyor paborde de la pabordia del Mes de Novembre de l'església de Girona, vulgarment dita de Lloret, i dels seus successors en dita pabordia en tots els laudemis, foriscapis fermes, desgràcies i drets d'emparar i retenir i en totes i cada una de les altres coses pertanyents al directe domini i que han de pertànyer a qualsevol reverend senyor paborde i a la qual pabordia feu i pagueu i presteu i tingueu a bé fer, pagar i prestar fidelment i bé la tasca de tots els esplets que vinguin i surtin d'allà i així sense cap altre impediment acordem i us prometem a vos i als vostres que les coses abans esmentades que us venem fem que vos i els vostres i els qui vulgueu perpètuament sempre tinguin mantinguin i posseixin en sana i segura pau contra totes les persones. I, per tant, volem i us prometem a vosaltres i als mateixos mantenir-nos en les coses abans dites sempre fermament per nosaltres i pels nostres, després de la ferma i legal compra i en tot dany, suspensions assumides i haver-hi litigi

i fora de litigi. Si, per cas, alguna queixa, querella, petició o demanda sobre això fos feta a vosaltres i als mateixos per algú o alguns o promoguda en aquestes coses esmentades o com a conseqüència d'elles, i particularment referides a totes i cadascuna d'aquestes coses, fermament i solament s'ha de deixar acabat, mantenir i observar i davant la compra legal de les coses abans dites i tot dany, suspensions assumides i que hi hagi litigi sobre les mateixes i fora, us obliguem, a vos i als vostres, perpètuament tots i cadascun dels béns i drets nostres i dels nostres i de qualsevol dels nostres en diner, mobles i immobles presents i futurs i on siguin o hagin de ser, renunciem, conscientment, sobre aquestes coses, al benefici de les coses que s'han de distribuir i d'afegir de nom i de les noves constitucions i de l'epístola del diví Adrià i al costum de Barcelona que parla de dos o més que s'obliguen en diner i a tot altre auxili de les lleis. En i des de dalt convenim i us prometem a vos i als vostres aquestes coses que el notari infrascrit en tant que persona pública estipula i rep de nosaltres en legítim nom de vosaltres i dels vostres i també de tots els altres als quals interessi i interessarà molt en aquest moment o en el futur i, novament, espontàniament, jurem pel Senyor Déu i els seus Sants Evangelis tocats corporalment per nosaltres, l'esmentada venda i tenir, mantenir i guardar sempre ratificades, grates i fermes, totes les altres coses damunt dites i atendre i deixar-ho acabat i no falsificar ni venir-hi en contra per cap raó o ocasió, dret, modo o causa. En virtut, sens dubte, del qual jurament, tota vegada que jo, el dit Pere, sóc menor de vint-i-cinc anys i major, però, de setze, renuncio conscientment al dret del menor sobre aquestes coses i als altres i a la ignorància i al benefici de la restitució total i a tot altre dret que fa referència a aquestes coses. Finalment, però, nosaltres, tots els reunits, davant l'acatament de la nova Constitució General de Catalunya sobre aquests temes feta pública en les Corts de Montsó, jurem com abans i mitjançant el mateix jurament afirmem d'aquesta manera que el document no va en perjudici del dit senyor directe ni dels seus drets dominicals, amb la raó, la successió i el to. Això ha estat fet a la vila de Lloret el dia 7 del mes d'agost l'any de la Nativitat del Senyor mil cinc-cents vuitanta. Senyals de Llorenç Bres, àlies Saragossa i de Pere Saragossa, fill seu, tots venedors predits. Els quals aquestes coses lloem, firmem i jurem. Són testimonis d'aquest fet el venerable Bartomeu Davi, prevere dedicat a l'església, i Bartomeu Cassola, sastre, habitant de la vila de Lloret.

Directament escrit en català: Jo March Allamany, procurador de l'II-lustre Molt Reverent Enric Derqui, paborde de Lloret, com consta de ma procura en poder de mossèn Pere Puja, notari de Girona, als 11 del mes de abril de 1603, fermo la present venda per raó de senyoria, salvats els drets de la Pabordia en tot i per tot i confés haver rebut dues lliures, feta la gràcia del restant.

Segueix l'època:

Sigui conegut de tothom que nosaltres, Llorenç Bres, àlies Saragossa, pagès de la parròquia de Lloret, de la diòcesi gironina, i Pere Saragossa, fill legítim i natural seu i de la senyora Antiga, la seva dona, i tenint també jo dit Llorenç Bres àlies Saragossa, la donació de Salvador Saragossa, fill comú, legítim i natural de mi i de la senyora Beneta Saragossa, la meva primera dona, difunta, com consta plenament en public document de donació rebut en poder del notari infrascrit el dia.....del mes.....l'any de la Nativitat del Senyor mil cinc-cents.....Gratuitament i des del coneixement segur, confessem i us reconeixem a vos Pere Gibernau, pescador de la vila de Lloret, present, que ens heu donat i ens heu pagat i nosaltres hem tingut i rebut de vos a tota la nostra voluntat al comptat nou lliures i vuit sous barcelonesos pels quals o bé pel preu dels quals nosaltres, per nosaltres i pels nostres us hem venut a vosaltres i als vostres i als qui vulgueu perpètuament tot i qualsevol dret o facultat de recuperar i quitar, aquella peça de terra situada en dita parròquia i el dit lloc anomenat Corominas, que conté en sí la sembradura d'un octau i mig de blat poc més o menys i qualsevol major valor d'aquesta terra segons les afrontacions i designacions i aquestes coses i altres que són més nombroses i contingudes més extensament en el document de dita venda en el dia present i infrascrit i confeccionat a casa del notari sota escrit. Per això, renunciem al cobrament de moneda no comptada no haguda i no rebuda i a l'engany i al mal, fem, per tant, aquesta època (rebut) de tot el dit. Donat això en dita vila de Lloret el dia 7 del mes d'abril l'any de la Nativitat del Senyor mil cinc-cents vuitanta. Senyals dels predits Llorenç Bres, àlies Saragossa i de Pere Saragossa, fill seu, els quals lloem aquestes coses, i les firmem. Són testimonis d'aquesta cosa el venerable Bartomeu Davi, prevere al servei de l'església, i Bartomeu Cassola, sastre, habitant de la vila de Lloret.

Senyal de mi, Joan Feliu, prevere, rector de l'església de Sant Romà de Lloret i, per raó i autoritat de l'esmentada rectoria, notari i escrivent públic de la vila, del terme i del castell de Lloret; el qual he escrit, fet i tancat aquestes coses. ■

La Universitat de Lloret i el negoci del vi al segle XVII. La Taverna de Lloret

Carles Macià Aldrich

A l'edat mitjana –segles XIII i XIV–, moltes viles i ciutats pertanyents a la corona catalanoaragonesa es van establir com a *universitats*, que podien agrupar tots els components de la comunitat. Això els va permetre adquirir personalitat jurídica pròpia i a través d'elles hom podia expressar la seva voluntat, adquirir béns i contraure deutes sense que afectessin els membres que les formaven. A aquestes institucions podem considerar-les una avantsala dels actuals ajuntaments.

Les *universitats* estaven governades per persones de la mateixa comunitat anomenades *jurats* o *cònsols*. Eren elegits per votació popular i la vigència del seu mandat era com a màxim d'un any.

Els impostos que en aquella època havia de pagar el poble es basaven principalment en l'*agrer*, un cens proporcional que imposava al pagès haver de cedir al seu senyor una part alíquota de la seva collita. Recordem, entre altres, la *tasca* que obligava a lliurar-li'n l'onzena part; i el *delme*, que recollia la desena destinada a les institucions eclesiàstiques.

També existia la *imposició*, un arbitri indirecte que gravava el comerç de productes com el vi, la carn i els cereals. El gestionaven les *universitats* i només podia ser cobrat amb permís del rei en considerar que formava part de les seves *regalies*, drets pertanyents de manera privativa a la corona, exemple de les quals era la potestat que tenia el monarca sobre *camins, aigües, ponts i mines*, entre d'altres.

També el senyor feudal –que en el cas de la vila de Lloret era el bisbat de Girona– es reservava per a si una sèrie de privilegis i monopolis, com ara el dret exclusiu de construir en un poble un molí, una farga, un forn o una taverna. El monopoli de la taverna regulava la producció i venda del vi i venia de molt antic, ja que en un document del segle XII, titulat "*Districtum taverna*", ja el trobem esmentat.

Encara que avui en dia no es produeix vi al camp de Lloret, antigament sí que se n'obtenia, com ho testifiquen les vinyes que en el passat existien en el seu terme municipal, sobretot en zones agrestes properes a la costa, on el terreny no era adequat per a un altre tipus de cultiu. La producció de vi no era important individualment, però en conjunt podia ser acceptable i se'n destinava una part significativa al consum domèstic del propi productor.

En la nostra època, amb la transformació del poble en un centre turístic de primer ordre, el negoci del vi i els seus derivats ha adquirit una dimensió que, anys enrere, era totalment insospitable.

Si preguntéssim als industrials del sector, segurament sentiríem retrets contra les autoritats locals per les ordenances amb què regulen el comerç de les begudes alcohòliques al municipi. Per desconeixement de la història, potser un comentari comú seria que en èpoques anteriors les autoritats locals no controlaven aquest tipus de negocis de manera tan directa com es fa avui en dia, però com ja hem apuntat, i veurem a continuació, ja en els segles XIII i següents els jurats de la universitat de Lloret regulaven d'una manera molt més fèrria que en l'actualitat la venda i distribució del vi i els seus derivats.

Com a exemple de la intervenció dels antics governs en aquest tipus de negoci, tenim el contracte d'arrendament de la taverna de Lloret corresponent a l'any 1678, document localitzat a l'Arxiu Històric de Girona entre els fons del notari Llätzer Galí, concretament en el tom 54 del seu protocol.

El dia 3 desembre de 1678 es va subscriure, davant el notari esmentat, el contracte de lloguer a favor d'Antoni Massià Curús, que va guanyar, amb una oferta de 350 lliures barcelonines, la subhasta pública duta a terme pels jurats de la universitat lloretenca. Així, va adquirir el dret a explotar el monopoli de venda de vi i licors al poble i al seu terme municipal durant un any, i s'establien en el conveni les disposicions que l'arrendatari tenia obligació de complir sota pena de sanció econòmica. Segur que si alguna d'elles s'imposés en la nostra època, parlariem d'intervencionisme de les autoritats en el món dels negocis.

Representant la universitat van actuar Antoni Badia, Sebastià Guinart i Antoni Benet Parés, jurats electes aquell any, juntament amb Joan Garriga Llavaria, Francesc Vió, Esteve Fornés, Pau Coll, Laureà Botet, Bernat Miravens i Josep Surís, prohoms de la vila, els quals, reunits en comissió l'1 de desembre de 1678, van adjudicar el contracte a la millor oferta presentada.

Antoni Massià Curús va néixer a Lloret cap a l'any 1625, fill de Ramon Massià Surís i Magdalena Curús. Encara que era nauta de professió, possiblement en aquesta data ja s'havia retirat de les tasques marineres –potser perquè tenia 55 anys, una edat ja avançada en aquella època, o per qüestions de salut– i es dedicà a partir de llavors a altres activitats.

En les primeres clàusules del document s'establien les condicions per les quals els vilatans podien vendre tant les seves collites de vi com el producte comprat en altres poblacions, i s'establien les quantitats mínimes que podien oferir:

(...) que tots los naturals stants y habitants en dita vila y terme de Lloret pogan vendre son vi que culliran en dit terme a quarters y a mig quarters y no menos a carregas y mitja carregas y lo que sera menester, ..., que posaran aquell y vendran a cortans y de qui en amunt salvo a la menuda a tassas com spreata a vendrer de aqueixta manera al arrendatari de dita taberna y qui contra fara caiga en pena de tres lliuras per cada vegada (...).

(...) que tots los stants y habitans de dita vila y terme de Lloret que podran vendre lo vi de llur cullita faran a quarters mig corters y de aquí en andevant sens pagar cosa alguna al dit arrendatari y axi mateix si los dits stants y habitants (...), entraran vi foraster lo pogan vender axi mateix a corters y mig corters y de qui en amunt pagant empero vuit sous per cada carrega de vi qui entraran al dit arrendatari encara que lo vi foraster lo entren per fer mercaderia y axi la hagin de pagar los dits vuit sous per cada carrega de vi foraster qui entraran encara que lo vullen per empreu de llurs casas.

(...) qualsevol foraster qui entrara vi foraster en dita vila y terme de Lloret per a vendrer no podra vendrer dit vi a menos de una quarterola y de qui en amunt sots pena de tres lliuras aplicadoras com esta dit y lo tal foraster estara obligat a pagar al dit arrendatari vuit sous per cada carrega de vi que entrara.

(...) tant los stants y habitans de dita vila y terme de Lloret com los forasters que entraran vi foraster antes de embotigarlo hajan de denunciar lo vi que entraran a dit arrendatari sots la dita pena de tres lliuras aplicadoras com esta dit.

Per part seva, a l'arrendatari se li prohibia comprar vi en altres poblacions sempre que existís producte de qualitat produït al poble, i quedava regulat el seu preu per evitar-ne l'especulació. Com a dada curiosa cal apuntar el veto existent a adquirir vi procedent del camp de Tarragona:

(...) sapia lo dit arrendatari ..., que mentre y haura vi bo y rebedor en dita vila y terme non pora anar a comprar fora per ferney de la

taverna y si acas llo quin tindran per a vendre vi vuldran esser excessius en lo preu a las horas ne donaran raho an als honors jurats y ells ab los prohoms seran vehedors del preu li donaran llicencia per anar na a comprar ahont ne trobara a las vilas de la costa sols no sia vi del Camp de Tarragona que de dit vi non podra vendre dit arrendatari sots pena de tres lliuras Barc (...).

Un tema que queda molt clar en el contracte és que l'únic que podia vendre vi al detall al poble i el seu terme era l'arrendatari de la taverna, però sempre d'acord amb el preu estipulat pels jurats. Què passaria si a un empresari actual se li fixés per llei el preu de venda del seu producte i el benefici que en pot obtenir?

(...) ningun hostaler de dita vila y terme puga ni gose acullir en sa casa y hostel persona alguna y donarli a menjar y beure que primer y abans de menjar no compre lo pa a la fleca y lo vi a la taverna ni presume ell de comprarne y ferne comprar per altre persona a ninguna persona sino a la taverna y fleca lo pa y vi haura menester per las hostas arribaran en llur casa y hostel sots pena de tres lliuras barcelonesas (...) ni tan per las hostas qui arribaran en son hostel ells no pujan anar a fer comprar en ninguna casa sino a la fleca lo pa y lo vi a la taverna sots dita pena (...).

(...) que dit arrendatari no puga vendra vi en dita taverna sino conforme li hauran donat lo preu los honors jurats y nomes go es a vano de quaranta sous de ganancia per quiscuna carrega demes del que haura costat lo vi que haura comprat posat en sa casa mirat y reconegut primer por los honor jurats tant es a saber lo vi claret com vermell y blanch sot pena de tres lliuras barc per quiscuna vegada que sera trobat lo dit arrendatari haven venut qualsevol genero de vi a mes preu del que los honors jurats li hauran donat (...).

L'arrendatari també quedava obligat a tenir sempre existències de vi perquè ningú es quedés sense poder comprar-ne, i s'indicava a més que el producte havia de ser forçosament de bona qualitat, segons el parer i criteri dels jurats:

(...) que haura de tenir forsosamen tot lo dit any cumplidament vi claret y vermell y ne vendra a tots los stants y habitants com tambe als passatgers y altras personas qui comprar ne voldran y que dit vi tant claret com vermell haja de asser bo y suficient a coneguda dels jurats y proms sots pena de deu sous per cada vegada que dit arrendatari sera trobat venden vi dolent tant claret com vermell y per no tenir vi claret y vermell en dita taverna per a vendre caura en pena de tres lliuras barcelonesas (...).

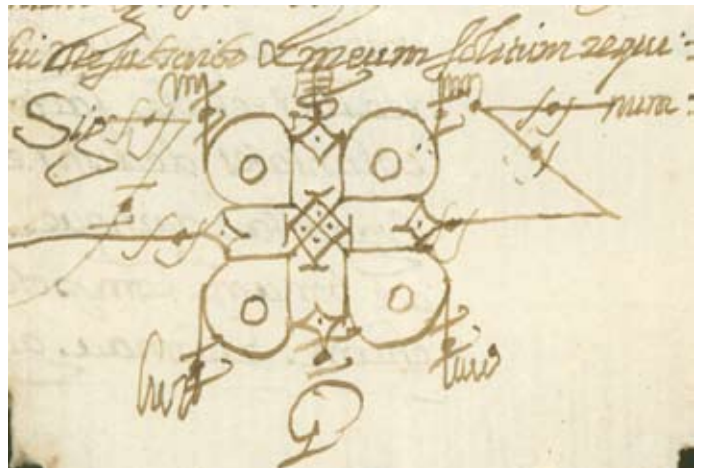
(...) que haja de tenir tot lo any malvessia bona aiguardent bo y rebedor tot forat com es de costum y de dit aiguardent ne haja de vendre a lliuras, mitjas lliuras, aforada que sia la lliura per los jurats privant com ses priva que ninguna persona tant natural stant y habitant en dita vila y terme com forasters no puga vendre aiguardent, ..., y que lo arrendatari ne haja de tenir forsadament tot lo any sots pena de tres lliuras y ne haja de vendre a qui lin demanara tant aiguardent com malvessia fins un diner (...).

La condició més curiosa de totes les existents en el contracte és la disposició que fa referència a l'obligatorietat imposada a l'arrendatari de tenir neu durant els dies de la festa de santa Cristina. Entenem que per neu es devien referir a gel.

(...) que lo tavarner haja de tenir neu forsadament tot lo dia de Sta Cristina y dos dias despres per tots los stants y habitants en dita vila y terme que en dits tres dias arriban, ..., sots la dita pena de tres lliuras (...), y la dita neu haja de vendre al preu que arriba a la vila de Blanes.

Desconeixem d'on procedia la neu en plena canícula estiuenca i com arribava fins al port de Blanes.

El guanyador de la subhasta quedava obligat a pagar l'import ofert en tres terminis; i s'havia de fer càrrec, a més, de totes les despeses que es produïssin en la tramitació del document, incloent-hi els 20 sous que havia de pagar als procuradors pel

Senyal del notari Llutz Galí

Procedència: SAMLM

seu treball. A més d'aquests pagaments, en el plec de condicions existia l'obligació de lliurar a la universitat una capa de pluja.

(...) y axi mateix haura de pagar an al notari son just salari tant per raho de la tabla com per lo acte de arrendament de dita taverna sabedor per ditas parts y haura de donar lo acte del arrendament a costas y despesas suas an als dits honors jurats o a llur clavari dins dos mesos primer vinents del dia que li sera lliurada la present tabla en avant contadors y tambe haura de pagar lo dret de corredorias al corredor que hi haura subhastat (...).

(...) sapia lo dit arrendatari que utray de mes del preu quei prometra haura tambe de pagar a dita universitat una roba de pluora bona y rebedora de fil lo dia o festa de pascua de resurreccio del señor del any mil sis cent setanta nou aportada a sos gastos en casa del jurat en cap (...).

Per a una millor transparència a l'hora d'atorgar l'arrendament i evitar tractes de favor i suspicàcies, es prohibia accedir a la subhasta a qualsevol persona que ocupés un càrrec públic:

(...) que ninguna persona que tinga carrech publich com es lo batlle o procurador del señor notari de la vila no puga dir ni fer dir ni arrendar dita taverna ni se li haja de donar la present tabla ni acceptar la dita ni los jurats firmarli lo acte de arrendament.

Com a avaladors d'Antoni Massià Curús, signaren Ramon Massià Surís, el seu pare; juntament amb Jaume Rayner, traginer de Lloret; Andreu Arnau, negociant de la vila de Mataró; i Antoni Bataller, ferrer de la vila de Santa Coloma de Farners.

La posició econòmica que degué aconseguir Antoni Massià Curús amb les seves noves activitats mercantils devia ser bastant còmoda, ja que uns anys més tard en la declaració realitzada a favor del bisbat de Girona en el capbreu de 1693, va manifestar ser propietari de dues cases situades al poble, una al carrer d'en Sallo i una altra a la d'en Passapera, ambdues a la zona de la vila coneguda com sa Carbonera, juntament amb tres peces de terra en part plantades de vinya i la resta cobertes de bosc. Una estava situada a l'anomenat Camp de la Prada, una altra en el lloc conegut com Anthiga Garrejada i la tercera en el paratge anomenat Valltudo, a més d'un hort a lo Areny i d'una botiga emplaçada al carrer d'en Joga.

En les pàgines següents del llibre de protocols del notari Llutz Galí no trobem cap menció a com es va gestionar el contracte o si s'hi va haver d'imposar sancions, la qual cosa ens indica que tot devia transcórrer dins els termes pactats.

En el mateix tom 54 del protocol del notari Llutz Galí, a continuació del contracte d'arrendament de la taverna, trobem el document corresponent a l'arrendament de la fleca del poble de Lloret pel mateix any, tema que tractarem en una altra ocasió. ■

Un fanal que el mar azota sin matar su luz jamás

Sebastià Ruscalleda i Gallart

Les indicacions de Francesc Camprodon per al decorat de *Marina* diuen "(...) el de la izquierda es de buen aspecto con una ventana y una capillita baja de San Telmo, iluminada por un fanal"¹.

Quan Camprodon s'inspirà en la platja de Lloret per confeccionar el llibret de la seva obra, és clar que no va reproduir exactament les històries que li va explicar la gent de Lloret.

Sense anar més lluny, la història d'en Jorge i la Marina no és la mateixa que la d'en Pau i la Roseta de Can Rosaris i per això ens podem preguntar si la capelleta de Sant Elm va existir o era una fabulació de l'autor per donar un toc més mariner al decorat. Vegem-ho.

L'1 de juny de 1955 l'escriptor blanenc Vicenç Coma i Soley demanava a l'avi Martínez que li digués alguna cosa d'aquell Surís, capità de *barco*, que sembla que va inspirar l'argument² a Camprodon.

En la seva resposta, l'avi Martínez li explicava que el capità Joan Baptista Surís, estant a punt de naufragar, el 1849, en una travessia entre Andalusia i València, va prometre al sant que si ell i tota la tripulació es salvaven posaria una capelleta perpètuament il·luminada a l'exterior de casa seva.

Per tant, la tradició oral ha arribat fins a nosaltres. Per altra part, al número 4 del carrer de Sant Elm, a la casa de la Roser Ribot, hi podem veure una capelleta del sant.

És aquesta la capelleta de què parlava l'avi Martínez i que posteriorment citava Esteve Fàbregas en el seu llibre *Lloret de Mar*? La resposta ens la donen, com sempre, els documents.

En la primera inscripció que figura en el Registre de la Propietat Urbana de la finca número 13 del carrer de Sant Elm, que correspon a l'actual número 4, hi consta com a propietària Francesca Padré i Surís.

Podem anar enrere amb aquest cognom Surís fins a trobar un Joan Baptista Surís?

Lamentablement, existeixen molts pocs censos de Lloret del segle XIX, però entre els pocs que ens queden he pogut trobar en el de 1873³ que a l'esmentada casa hi vivien Salvador Padré, la seva dona, Maria Surís, i la seva filla Francesca.

Imatge de la capella de Sant Elm.

Procedència: SAMLM - JDM

Per altra banda, en el cens de 1828⁴, quan encara les cases no tenien adreça, he trobat una família formada per en Joan Baptista Surís, la seva dona, Àngela Pujol, i la seva filla Maria.

No havent trobat, en aquest cens, ni en cap altre, altres Joan Baptista i Maria Surís, crec que podem afirmar que la tradició oral descansa sobre fets reals.

És veritat que al llarg del segle XIX ens consta l'existència d'almenys quatre Joan Baptista Surís (Joan Baptista Surís i Botet, Joan Baptista Surís i Monter, Joan Baptista Surís i Domènech i Joan Baptista Surís i Gispert (a) "Es cavaller").

Valorant totes les circumstàncies conegudes, que potser un dia ampliarem, a mi em sembla que el personatge que busquem és el de Joan Baptista Surís i Monter, nat l'any 1806, fill d'Antoni Surís i Botet i de Cristina Monter, comerciants lloretencs establerts a Cadis l'any 1807, sense descartar que pogués ser Surís i Domènech.

Així doncs, la Roser pot continuar cuidant la seva capelleta i recordant a l'Ajuntament que és qui s'ha de fer càrrec de l'enllumenat del fanal amb la seguretat que manté quelcom que va contribuir a inspirar a Francesc Camprodon la seva *Marina*. ■

1 ARRIETA, E.; CAMPRODON, F. *Argumento y cantables de la ópera española en tres actos Marina. De los inmortales autores: música del maestro Emilio Arrieta y letra de Francisco Camprodon*. 1887.

2 SAMLM – Fons família Martínez - Planas. St. 66.160.11

3 SAMLM – Fons Ajuntament de Lloret de Mar – Padró municipal d'habitants. 1873. St. 7.5.1

4 SAMLM – Fons Ajuntament de Lloret de Mar – Padró municipal d'habitants. 1828. St. 7.17

Edició i coordinació: Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar.

Redacció: C. Josep Lluhi, 24, 1r - Tel. 972 368 457 - Fax 972 373 181 - a/e: arxiu@lloret.cat - www.lloret.cat/arxiu.

Consell de redacció: M. Assumpció Comas, Joaquim Daban, Joan Domènech, Arseni Frigola, Ester Olivé, Fèlix Rabassa i Agustí M. Vilà.

Assessorament lingüístic: Oficina de Català de Lloret de Mar.

Impressió: Arts Gràfiques Cantalozella, SA. Tiratge: 700 exemplars. Dip. Legal: Gi-1.417/2003.